

BACHELORPROEF

Over genderstereotypen en studiekeuzes Een pilootonderzoek naar het effect van een sensibiliseringstool

Bachelor	Toegepaste psychologie
----------	------------------------

Academiejaar	2017-2018
--------------	-----------

Student	Gaetanne Saelens
---------	------------------

Begeleider	Elia Wyverkens
------------	----------------

BACHELORPROEF

Over genderstereotypen en studiekeuzes Een pilootonderzoek naar het effect van een sensibiliseringstool

Bachelor	Toegepaste psychologie
Academiejaar	2017-2018
Student	Gaetanne Saelens
Begeleider	Elia Wyverkens

Dankwoord

Deze bachelorproef is de laatste stap in het behalen van mijn diploma bachelor toegepaste psychologie. Het was een lang en intensief proces waar ik zeker niet zou zijn doorgeraakt zonder de vele hulp en steun die ik heb gekregen. Zonder deze mensen was het nooit gelukt. Ik zou dan ook van deze gelegenheid gebruik willen maken om hen vanuit de grond van mijn hart te bedanken.

Als eerste zou ik mevrouw Elia Wyverkens willen bedanken. Zij was erbij van bij het begin. Eerst als valorisatiemeter (externe hulplijn), later als bachelorproefbegeleider wanneer ze lector werd aan Howest. Dankzij haar goede adviezen en heel uitgebreide en nuttige feedback kon ik mijn bachelorproef optimaal uitwerken. Ook bij het uitvoeren van het onderzoek speelde haar hulp een sleutelrol.

Uiteraard wil ik ook alle leerlingen bedanken die hebben deelgenomen aan het onderzoek. Hun medewerking was essentieel bij het onderzoek.

Mijn familie en vrienden mogen ook zeker niet ontbreken, die me onvoorwaardelijk hebben gesteund. In het bijzonder de mensen die deze tekst hebben nagelezen en zeker mijn broer, Joshua, wiens inbreng heel waardevol was bij het maken van het filmpje.

Als laatste nog heel speciale dank aan de persoon die me al heel mijn leven steunt, degene die dit als eerste las, mijn moeder, Nancy. Zonder jou was ik hier niet geraakt!

Aan allen een welgemeende dankjewel!

Inhoudsopgave

Dankwoord	I
Abstract	V
Krantenartikel.....	VII
1.1 Situering	1
1.2 Genderstereotypen.....	3
1.2.1 Waaron stereotypen blijven bestaan.....	3
1.2.2 Waaron genderstereotypen blijven bestaan.....	6
1.2.3 Invloed op jongvolwassenen	7
1.3 Genderrollen.....	9
1.3.1 Theorieën over genderrollen.....	9
1.3.2 Soorten genderrollen	11
1.3.3 Geschiedenis van Genderrollen.....	11
1.3.4 De rol van mannen	12
1.3.5 Genderrollen op de arbeidsmarkt	13
1.4 Genderrollen en genderstereotypen op school	16
1.4.1 Meisjes- en jongensopleidingen	16
1.4.2 Studiekeuze in cijfers	17
1.5 Onderzoeksvragen	23
Methode.....	25
2.1 Doelgroep	25
2.2 Meetinstrument.....	25
2.2.1 Algemene vragenlijst.....	26
2.2.2 Gender Attitude Inventory (GAI).....	26
2.2.3 Vraag het aan SIMON	27
2.2.4 Sensibiliseringsfilmpje	29
2.3 Procedure.....	30
2.4 Analyse.....	30
Resultaten	33
3.1 Beschrijvende analyse	33
3.1.1 Analyse Gender Attitude Inventory.....	33
3.1.2 Analyse SIMON	34
3.2 Significantie	34
Discussie.....	37
4.1 Conclusies	37
4.2 Sterkte-zwakke analyse	38

4.3 Betekenis voor de beroepspraktijk	39
4.4 Algemeen besluit.....	40
Bibliografie.....	41
Bijlagen	43
Bijlage 1: Begeleidende e-mail bij vragenlijst	43
Bijlage 2: Algemene vragenlijst	43
Bijlage 3: Vraag het aan SIMON	44
Bijlage 4: Gender Attitude Inventory (GAI)	51
Bijlage 5: Resultaten Gender Attitude Inventory (GAI)	52
Bijlage 6: Resultaten Vraag het aan SIMON	55
Beroepsproduct.....	59

Abstract

Genderrollen en genderstereotypen hebben een invloed op de studiekeuze die mensen maken naar het hoger onderwijs toe. Dat is een feit. In dit onderzoek werd bij laatstejaarsleerlingen secundair onderwijs nagegaan of sensibilisering over dit onderwerp al dan niet een effect had op hun visie hierover en de studiekeuzes die ze overwegen. De sensibiliseringtool die hiervoor werd gebruikt was een zelfgemaakt animatiefilmpje.

De bevraging verliep via een onlinevragenlijst waarbij eerst de twee schalen van de Gender Attitude Inventory (GAI) werden afgenomen en de vraaghetaanSIMON, nadien kregen de deelnemers het sensibiliseringsfilmpje te zien. Vervolgens kregen ze opnieuw de GAI en een verkorte versie van de SIMON.

Uit het onderzoek is gebleken dat het filmpje op een positieve manier effect had op het genderstereotiep denken. We konden geen significante effecten vinden van het sensibiliseringsfilmpje op het conformisme naar genderrollen. Uit het onderzoek blijkt ook dat we geen effecten zien van de sensibiliseringsfilm op de voorkeur voor een bepaald beroep.

Genderroles and genderstereotypes have an influence on the field of study we choose in college or at university. That is a fact. In this study, we investigated whether sensibilisation about this subject has any effect on the vision senior year students have or the field of study they consider. The sensibilisationtool we used for this was a selfmade animationvideo.

The survey was conducted via an online questionnaire which started with two scales of the Gender Attitude Inventory (GAI), followed by the VraagheetaanSIMON, then the participants were shown the video. Lastly they were, again, given the GAI and a shortend version of the SIMON.

This research has shown that the video had a positive influence on the genderstereotyped thinking of the participants. We could not find any significant effects of the sensibilisationtool on conformism to gender roles. We could not find any effect of the tool on jobpreference either.

Krantenartikel

Gender en studiekeuze – dat vraagt om een meerkeuzeantwoord

Een politieagent loopt over straat. Opeens hoort hij in een gebouw verderop een vrouwenstem schreeuwen: “Karel, Karel, neen ik wil niet dood! Niet schieten!” De agent rent naar het gebouw, stormt er binnen en ziet daar een vrouw dood op de grond liggen met om haar heen een advocaat, een dokter en een postbode. De agent stapt op de postbode af en zegt: “Ik arresteer jou wegens de moord op deze vrouw.”

Over genderstereotypen

Hoe kan de agent zo zeker weten dat de postbode de dader is? Het antwoordt op deze vraag is eigenlijk heel simpel maar toch kunnen de meeste mensen er niet opkomen. Daar is een reden voor, of eigenlijk twee redenen, namelijk: genderstereotypen en genderrollen. Deze twee zaken hebben een enorme invloed op ons denken en ons gedrag en dit zonder dat we het beseffen.

Een genderstereotiep is het beeld dat iemand heeft over hoe mannen en vrouwen verschillen (of zouden moeten verschillen) van elkaar. Een voorbeeld hiervan kan gezien worden in het speelgoed die voor kinderen gekocht wordt. Voor een jongen worden auto's en gereedschap gekocht, voor een meisje poppen en een keukentje omdat jongens aanzien worden als sterk en stoer en meisjes als lief en zorgzaam. Hieruit volgen dan ook meteen de genderrollen. Het zijn sociaal bepaalde rollen voor mannen en vrouwen. Bijvoorbeeld het stereotiepe beeld van de man die in de tuin werkt en de vrouw die het eten klaarmaakt.

En studiekeuzes

Dit waren simpele voorbeelden, maar zoals dat gaat op school gaan we van gemakkelijk naar moeilijker. De invloed van genderstereotypen en -rollen rijkt heel ver. Zelfs je studiekeuze kan er niet aan ontsnappen. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat jongvolwassenen zich onbewust laten beïnvloeden door deze genderstereotypen en -rollen.

Meisjes gaan onbewust voor richtingen kiezen die te maken hebben met zorg of talen. Jongens kiezen meer voor richtingen met techniek en wetenschap. Hierdoor ontstaan gendergekleurde studierichtingen, richtingen waar vooral jongens of vooral meisjes zitten. Uiteraard geldt dit

niet voor iedereen, er zijn jongens die vroedkunde volgen en meisjes die automechanica doen, maar zij zijn toch in de minderheid.

Het probleem hier is dat de overgrote meerderheid van de leerlingen bij het maken van een keuze niet stilstaan bij het feit dat ze worden beïnvloedt door deze dingen.

Hoe kunnen we terugvechten?

Een eerste stap in het gevecht tegen genderrollen en genderstereotypen is mensen bewust maken van het fenomeen. Zorgen dat ze weten wat het is zodat ze er rekening mee kunnen houden bij het maken van belangrijke beslissingen.

Het onderzoek dat hoort bij dit artikel heeft uitgewezen dat door mensen bewust te maken van genderstereotypen en -rollen, ze minder genderstereotiep gaan denken. Er werd hen een filmpje getoond die dit allemaal kort uitlegde en maar liefst 60% van de bevroagden dachten na het bekijken ervan minder genderstereotiep dan ervoor.

Ook hun neiging om te voldoen aan de genderrollen was licht afgenomen, alhoewel dit wel in mindere mate was.

Een dubbeltje op zijn kant

En de dader is... de postbode. Dat wisten we al maar nu weten we ook waarom en waarom de meesten niet meteen wisten dat hij de moordenaar was. De vermoorde vrouw riep 'Karel', de naam van een man. De agent arresteerde de postbode omdat hij de enige man in de kamer was. Zowel de advocaat als de dokter waren vrouwen.

Belangrijk om hieruit mee te nemen is dat mensen van dit fenomeen bewust maken al voor verandering zorgt. Als ze weten dat het er is en wat het precies is kunnen ze erover praten met anderen. En dat is van groot belang. Er zijn veel mensen die deelnemen aan deze conversatie.

Het terugdringen van genderstereotypen en -rollen is een proces, het zal niet meteen veranderen. Dat moet ook niet, en deze dingen zullen nooit volledig verdwijnen omdat mannen en vrouwen nu eenmaal op bepaalde vlakken van elkaar verschillen. Desalnietemin mogen we hier niet in slabakken want het is de eerste stap op de weg naar grotere dingen. En in de woorden van Maya Angelou:

'Nothing will work unless you do.'

Inleiding

Thus 'tis when a man will be ignorantly officious, do services and not know his why...'

Bovenstaand citaat is afkomstig uit het toneelstuk 'Epicoene, Or The Silent Woman' geschreven door de Renaissance schrijver Ben Jonson in 1609. Het is een komedie over een man die houdt van stilte. Hij is van plan zijn neefje te onterven omdat hij hem misdään heeft. Als reactie hierop bedenkt het neefje een plan om de erfenis toch te krijgen door zijn oom te laten trouwen met Epicoene, die in feite een man is verkleed als vrouw.

Het toneelstuk zelf heeft niet zoveel gelijkenissen met deze bachelorproef, maar het citaat eruit, die hierboven werd vermeld, heeft dit wel. De vertaling van dit citaat luidt: 'Dus het is wanneer iemand onwetend onrechtvaardig is, handelingen verricht en niet weet waarom...'. In de context van deze bachelorproef kan hieronder verstaan worden dat mensen bepaalde dingen gaan doen onder invloed van iets waar ze zich niet bewust van zijn. Meer specifiek, jongvolwassenen gaan bepaalde dingen doen en bepaalde keuzes maken zonder erbij stil te staan dat er sommige zaken invloed hebben op die keuze, zaken als genderrollen en gendertstereotypen (Jonson, 1620).

1.1 Situering

De invloed die gender heeft op allerlei aspecten van het leven van jongvolwassenen is reeds uitvoerig onderzocht. Elk van deze onderzoeken is tot de conclusie gekomen dat gender, genderrollen en genderstereotypen een invloed hebben op het leven van jongvolwassenen. Het heeft een invloed op de dingen die ze doen en de keuzes die ze maken. Bijgevolg hebben deze zaken ook een invloed op de studiekeuze die jongvolwassenen maken naar het hoger onderwijs toe (Pauletti & Perry, 2011).

Mensen worden vaak onbewust door iets beïnvloed. Genderrollen en -stereotypen zijn hierop geen uitzondering, zoals het citaat hierboven al liet uitschijnen. De meeste mensen zijn zich niet bewust van het feit dat ze rekening houden met gender bij het maken van keuzes of bij het stellen van handelingen. Ook bij het maken van een studiekeuze zijn de jongvolwassenen zich er dus niet van bewust dat ze beïnvloed worden hierdoor. Het vele onderzoek die al gedaan werd geeft duidelijk aan dat het fenomeen bestaat. Jongvolwassenen worden beïnvloed door genderrollen en genderstereotypen. Dit komt hieronder uitgebreid aan bod. De vraag die dan in deze bachelorproef gesteld wordt is of het al dan niet effect heeft om jongvolwassenen hierover

te sensibiliseren. Gaan jongvolwassenen rekening houden met genderrollen en genderstereotypen als hen hierop attent wordt gemaakt? Of maakt het voor hen niet uit?

Het onderzoek wordt gedaan aan de hand van twee vragenlijsten, vraaghetaanSIMON en Gender Attitude Inventory, die beide tweemaal worden afgenomen in een premeting en een postmeting met tussen beide metingen een zelfgemaakt sensibiliseringsfilmpje. Het onderzoek wordt afgenomen bij jongvolwassenen van 17 tot 19 jaar, meer specifiek jongvolwassenen die momenteel bezig zijn aan hun laatste jaar secundair onderwijs en die op het punt staan de keuze te maken welke studie ze verder willen volgen.

Het uiteindelijke doel van deze bachelorproef is sensibiliseren. Jongvolwassenen en volwassenen die vaak in contact komen met jongeren, bewust maken van genderrollen en -stereotypen. Het is belangrijk om mensen op dit fenomeen te wijzen, omdat het een onderwerp is dat weinig tot nooit wordt aangesneden op school of thuis. Maar genderrollen en -stereotypen zijn er wel en ze hebben een invloed op ons. Deze bachelorproef wil mensen doen stilstaan bij dit onderwerp, wil ervoor zorgen dat ze er even over nadenken en er bijgevolg misschien ook rekening mee gaan houden bij het maken van belangrijke keuzes zoals de keuze voor een hogere studie.

De resultaten van het onderzoek zullen tijdens een debriefing worden overgebracht naar de deelnemers. Het sensibiliseringsfilmpje zal na afloop ter beschikking gesteld worden van leerkrachten en begeleiders van jongvolwassenen alsook de jongvolwassenen zelf. Enerzijds door het te gebruiken als tool tijdens de lessen en anderzijds door het te posten op sociale media, zodat de jongvolwassenen er ook op een minder formele manier mee in contact komen.

Het sensibiliseringsfilmpje is het beroepsproduct van deze bachelorproef.

1.2 Genderstereotypen

Genderstereotypen gaat om het geloof dat mensen hebben over hoe seksen verschillen (beschrijvende stereotypen) of hoe ze zouden moeten verschillen (voorschrijvende stereotypen). Iemands stereotype beeld kan invloed hebben op verschillende aspecten van psychologisch functioneren, waaronder aandacht en geheugen, sociale perceptie, sociaal gedrag, reacties op het eigen handelen en dat van anderen en iemands interesses, waarden en competenties (Pauletti & Perry, 2011).

Stereotypering is een vorm van ‘sociale categorisatie’, dit is het indelen van mensen in sociale groepen. De groepen kunnen gemaakt worden op basis van verschillende kenmerken (bv. sociale status, etnische achtergrond, seksuele geaardheid, gender, etc.) het sociaal categoriseren van mensen beïnvloedt iemands gedachten, gevoelens en gedragingen. Sociale categorisatie vormt dus de basis van stereotypen. Een stereotype kan dus worden gedefinieerd als: ‘De associatie tussen een sociale groep en bepaalde groepseigenschappen’ (Van Hiel, 2015).

Het indelen van mensen in categorieën is normaal. We doen dit om zo gemakkelijker kennis te verwerven over een individu, om snel een impressie te kunnen vormen over iemand en om de interactie te sturen op basis van vroegere ervaringen. Het is voor mensen tijd- en energiebesparend om anderen te beoordelen op basis van hun sociale groepen (Van Hiel, 2015).

Dit leidt echter wel tot karikaturen van de realiteit, wat meteen ook het grootste nadeel is. Mensen opdelen in categorieën leidt tot onderschattingen van verschillen binnen groepen en overschattingen van verschillen tussen groepen.

Het is wel belangrijk hier te vermelden dat niet iedereen evenveel waarde hecht aan sociale groepen en stereotypen. Er zijn mensen die hier totaal geen rekening mee houden en zich er dus erg weinig door laten beïnvloeden.

Een genderstereotype is dus een specifieke soort stereotypering, waarbij mensen worden ingedeeld in een sociale groep op basis van hun geslacht en er bepaalde eigenschappen worden toegekend aan de gehele groep, bijvoorbeeld vrouwen zijn zorgzaam, mannen zijn sterk (Van Hiel, 2015).

1.2.1 Waarom stereotypen blijven bestaan

Stereotypen zorgen er vaak voor dat diversiteit binnen een categorie over het hoofd wordt gezien en er zo over bepaalde personen verkeerde impressies worden gevormd. Toch blijven we eraan vasthouden, ze blijven bestaan. Er zijn hier enkele redenen voor (Van Hiel, 2015):

1.2.1.1 Denkbeeldige verbanden

Een eerste reden kan zijn *denkbeeldige verbanden*. Mensen gaan verbanden zien waar die er eigenlijk niet zijn. Iets die enkele keren samen is voorgekomen zullen ze dan permanent aan elkaar linken, de associatie tussen twee zaken wordt hierbij overschat. Ook wanneer iets betekenisvol gebeurt, zullen mensen bepaalde zaken permanent aan elkaar associëren terwijl het vaak uitzonderlijk is dat het meerdere keren samen voorkomt. Dit is de reden dat mensen geluksbrengers hebben. Bijvoorbeeld atleten hebben vaak een geluksbrenger die ze bij zich moeten hebben op elk evenement of een ritueel dat ze moeten doen vooraleer ze kunnen beginnen, als ze dit object niet bijhebben of hun ritueel niet uitgevoerd hebben dan kunnen ze niet winnen. En ook al verliezen ze soms wanneer ze hun ritueel gedaan hebben, toch zullen ze het verband tussen het winnen en de geluksbrenger blijven zien.

1.2.1.2 Assimilatie-effecten

Vervolgens zijn er *assimilatie-effecten*. Stereotypen leiden tot assimilatie, mensen hebben de neiging om iets dat ze zien te interpreteren op basis van het stereotype dat erbij hoort. Ze zullen een bepaalde situatie zien, bij die situatie hoort een stereotype en uit het stereotype volgt een interpretatie van hoe de situatie in elkaar zit. Het spreekt voor zich dat dit vaak zorgt voor verkeerde interpretaties van een situatie. Bijvoorbeeld, een jongere met Afrikaanse roots loopt tegen een vrouw aan. Een onderzoek toonde aan dat mensen dit als veel agressiever en bedreigender ervaren dan wanneer hetzelfde gebeurt met een blanke jongere. Door de situatie en het stereotiep die wordt toegekend aan de jongere zal de interpretatie van de situatie helemaal anders zijn.

1.2.1.3 Contrasteffect

Het *contrasteffect* is het tegenovergestelde van het assimilatie effect, waarbij mensen iets zien en het gaan linken en beoordelen aan de hand van een stereotype. Bij contrasteffect wijkt iets zodanig af van het stereotype dat mensen het gaan zien als meer verschillend van de anderen dan het in werkelijkheid is. Bijvoorbeeld, een succesvolle, ambitieuze zakenvrouw die de beste is in wat ze doet krijgt geen promotie omdat ze wordt gepercipieerd door haar bazen als arrogant en fanatiek. Terwijl een man waarmee ze op professioneel vlak gelijk is, wel promotie krijgt omdat zijn bazen hem wel als hardwerkend en ambitieus zien. Dit is een gevolg van het contrasteffect. Ambitie is een kwaliteit die volgens de stereotypen bij een man hoort. Dus wanneer een vrouw diezelfde kwaliteit vertoont zal het eerder als fanatiek afgeschilderd worden.

1.2.1.4 *Confirmatievertekening*

Confirmatievertekening is een vierde reden waarom stereotypen blijven bestaan. Hier gaan mensen actief zoeken naar informatie die hun stereotype bevestigt, ook al is er informatie die het stereotype ontkrachten. Indien ze andere informatie ter ore krijgen, hoe insignificant ook, zullen ze zich hieraan vasthouden om het stereotype te kunnen behouden. Bijvoorbeeld, iemand heeft het stereotiep beeld dat alle Moslims gewelddadig en slecht zijn, wanneer deze persoon een nieuwsbericht ziet over Moslims die Christenen beschermen van moordenaars zal hij dit negeren. Maar wanneer hij een nieuwsbericht ziet over een Moslim die een winkeldiefstal pleegde zal hij deze gebeurtenis gebruiken om zijn stereotiep kracht bij te zetten. Hij zal de gebeurtenis ook veel groter maken dan hij eigenlijk is.

1.2.1.5 *Zelfvullende voorspelling*

Een stereotype over een groep kan een *zelfvullende voorspelling* op gang brengen. Iemand zal verwachten dat een ander uit een bepaalde groep zich op een bepaalde manier gedraagt, dus de eerste persoon past zijn gedrag aan, aan hetgeen hij denkt dat er zal gebeuren. De andere persoon past zijn gedrag bijgevolg aan, aan de eerste persoon waardoor de eerste persoon wordt bevestigd in zijn ‘voorspelling’ over het gedrag van de tweede persoon. Het gedrag van de eerste persoon lokt dus het stereotype gedrag van de tweede persoon uit waardoor het stereotype wordt bevestigd, terwijl het er eigenlijk niet echt was. Een simpel voorbeeld hiervan is wanneer iemand denkt dat haar moeder boos is, dus zal ze zich meteen boos opstellen voor er nog maar iets gezegd is. De moeder zal het gedrag zien en zal door het gestelde gedrag van de dochter boos worden. Bijgevolg werd de voorspelling van de dochter, dat de moeder boos was, bevestigd. Terwijl de moeder eigenlijk niet boos was.

1.2.1.6 *Automatische processen*

Als laatste zijn er de *automatische processen*. Stereotypen opereren vaak op een onbewust niveau, waardoor mensen vaak niet doorhebben dat het beeld dat ze hebben van iets wordt vertekend door een stereotype. Het gaat zelfs zo ver dat ook wanneer iemand het niet eens is met een stereotype, men er toch door beïnvloed wordt, gewoon omdat ze het kennen. Dit is voornamelijk het geval met bekende stereotypen. Bijvoorbeeld, het stereotiep: ‘oude mensen zijn chagrijnig’. Het kan goed zijn dat iemand dit niet gelooft en hier geen waarde aan hecht, want vele oudere mensen zijn helemaal niet chagrijnig. Maar wanneer er zich een situatie voordoet, bijvoorbeeld een oudere persoon duwt een jongere persoon om eerder op de bus te kunnen stappen, dan kan onbewust het stereotype beeld naar boven komen dat “oude mensen chagrijnig zijn”. Dit gebeurt helemaal automatisch, gewoon omdat de persoon het stereotiep kent (Van Hiel, 2015).

1.2.2 Waarom genderstereotypen blijven bestaan

Er is natuurlijk een verschil tussen mannen en vrouwen, maar genderstereotypen vergroten die verschillen en laten die veel zwaarder doorwegen dan in feite nodig is. Er wordt als het ware een karikatuur afgebeeld van mannen en vrouwen. De reden dat ze blijven bestaan is in eerste instantie om dezelfde redenen als hierboven vermeld: denkbeeldige verbanden, assimilatie-effect, zelfvervullende voorspelling, etc. Maar er zijn nog andere redenen waarom genderstereotypen blijven bestaan (Van Hiel, 2015).

Daarnaast blijven genderstereotypen bestaan omwille van de *sociale rollentheorie*. Die stelt dat mannen en vrouwen door de historische evolutie als heel verschillend worden gezien, er werden hen in het verleden andere rollen toegekend. Deze theorie stelt dat de perceptie van geslachtsverschillen op werkelijke verschillen is gebaseerd. Zoals hierboven vermeld werden de rollen in het verleden verdeeld op basis van de nood en de mogelijkheden die er waren. Het verschil voedt constant het beeld die mensen hebben over mannen en vrouwen. Mannen zijn van nature ‘dominant’ zijn en vrouwen ‘huiselijk’. Geslachtsstereotypen worden dus gevormd door de ongelijke verdeling over verschillende sociale rollen. Er wordt gesteld dat indien die rollen zouden worden omgekeerd, de genderstereotypen zouden verdwijnen.

Uit onderzoek is gebleken dat zowel mannen als vrouwen discrimineren op basis van geslacht, vaak in het nadeel van vrouwen. Dit wordt *geslachtsdiscriminatie* genoemd. Het onderzoek toonde aan dat mannen en vrouwen de neiging hebben prestaties van vrouwen meer toe te kennen aan geluk dan aan bekwaamheid, zeker als de taak die ze uitvoeren gezien wordt als iets mannelijks.

Uit deze gedachtegang volgt dat vrouwen voor hetzelfde werk minder verdienen dan mannen en dat ze over het algemeen vaak worden gepasseerd voor leidersfuncties, omdat deze gezien worden als meer mannelijke beroepen. Indien een vrouw dan doorstoot naar een topfunctie in een bedrijf wordt ze vaak geconfronteerd met een vijandige en oneerlijke werkomgeving (Van Hiel, 2015).

Kortom, de genderstereotypen die we hebben blijven bestaan door de historische visie die mensen hebben op beide geslachten. De verdeling van de sociale rollen werd in het verleden gemaakt op basis van waar nood aan was. Die nood is nu voor het grootste deel weg, maar de stereotypen die ermee gepaard gaan zijn gebleven en werden overgedragen van generatie op generatie (Alesina, Giuliano, & Nunn, 2013).

1.2.3 Invloed op jongvolwassenen

Verschillende omgevingsfactoren hebben invloed op een jongvolwassene en de genderstereotypen die ze handhaven. Het is deels de verantwoordelijkheid van de omgeving van een jongvolwassene dat de jongvolwassene genderstereotypen kent en er, al dan niet bewust, naar handelt. De verschillende factoren die de stereotypen bij jongvolwassenen in stand houden zijn:

1.2.3.1 Middelbare school

De school speelt vaak op vlak van onderwijs een rol in het al dan niet behouden van genderrollen en genderstereotypen. Indien een school bewust omgaat met de rollen en stereotypen actief probeert te vermijden kan dit ertoe leiden dat deze fenomenen weinig tot geen invloed hebben op de leerlingen van de school. Hierdoor kiezen ze iets omdat ze het graag willen doen en niet omdat het klopt binnen het plaatje dat de samenleving heeft over wat jongens kunnen en wat meisjes kunnen (Moore & Riegle-Crumb, 2014).

1.2.3.2 Leeftijdsgenoten

Leeftijdsgenoten zijn voor jongvolwassenen heel belangrijk, hoe ouder ze worden, hoe belangrijker de leeftijdsgenoten worden. Jongvolwassenen vormen vaak kleine groepjes hechte vrienden waaraan ze zich zullen spiegelen. De vrienden waarmee ze omgaan zullen hen beïnvloeden in het dragen van kledij, het deelnemen aan bepaalde trends en ook in hoeverre ze zich aanpassen aan de sociale normen en de genderrollen die door de samenleving worden opgelegd (Craeynest, 2013). Uit onderzoek is gebleken dat wat leeftijdsgenoten denken over elkaar van groot belang is voor jongvolwassenen. Meisjes willen niet gezien worden als meer mannelijk door het kiezen van een richting die algemeen bekend staat als een 'jongensrichting'; hetzelfde geldt voor jongens. Dit is in sommige gevallen ook zo bij het presteren op bepaalde vakken: sommigen zullen ondermaats presteren om niet gezien te worden als iemand met mannelijke of vrouwelijke trekken. Er kan dus geconcludeerd worden dat jongvolwassenen een invloed uitoefenen op elkaar om te voldoen aan de stereotypen en rollen (Kessels, 2005).

1.2.3.3 Ouders

Tijdens de adolescentie worden de ouders voor de jongvolwassene minder belangrijk en gaan ze zoals hierboven vermeld meer luisteren naar en meer waarde hechten aan hun leeftijdsgenoten (Craeynest, 2013). Desalniettemin hebben ouders nog altijd invloed op de jongvolwassene, hoe die de wereld ziet en welke keuzes hij maakt. Uit onderzoek is gebleken dat ouders, onbewust, hun kinderen sturen richting genderconforme studie-interesses en studiekeuzes. Onbewust gaan ouders, zoals zovele anderen, ervan uitgaan dat meisjes meer interesse hebben in artistieke vakken en talen en jongens meer wiskundig en wetenschappelijk

aangelegd zijn. Bijgevolg zorgt dit ervoor dat ouders minder hoge verwachtingen hebben van hun zoon of dochter ten opzichte van de vakken die ze beschouwen als meer mannelijk of meer vrouwelijk en op die manier zullen de schoolresultaten van meisjes vaak lager liggen voor wiskundige en wetenschappelijke vakken en van jongens voor artistieke en taalkundige vakken. Een ander mogelijk gevolg hiervan kan zijn dat kinderen vatbaarder zijn voor een negatief zelfbeeld (Pauletti & Perry, 2011).

1.2.3.4 Media

Een laatste belangrijke groep die invloed heeft op jongvolwassenen zijn de media. Alle vormen van media zoals televisie, magazines, reclames, sociale media, etc. hebben een bepaalde invloed op jongvolwassenen. Uit onderzoek is gebleken dat ze vandaag de dag heel wat informatie halen uit alle vormen van media. De stereotiepe manier waarop vele media mannen en vrouwen afbeelden heeft zeker een invloed op hen. Een van de grootste bronnen waar jongvolwassenen informatie uit putten zijn televisieseries en films, waarin het vaak de man is die de vrouw moet komen redden of waarin de man de dokter is. Onrechtstreeks heeft de media dus ook een invloed op de studiekeuzes die adolescenten maken (Bogt, Engels, Bogers, & Kloosterman, 2010).

Daarnaast is uit onderzoek ook gebleken dat het toevoegen van stereotype beelden van mannen en vrouwen geen significant effect heeft op de kijkcijfers van een programma of de verkoopcijfers van een product. Het toevoegen van genderrollen en -stereotypen aan de media heeft dus alleen maar een invloed op hoe mensen mannen en vrouwen percipiëren (Hudders & Vyncke, 2013).

1.3 Genderrollen

Wanneer de heersende genderstereotypen het gedrag van jongeren beïnvloeden, worden deze zichtbaar in hun genderrollen, hieronder verstaan we sociaal bepaalde rollen (gedragingen, taken) voor mannen en vrouwen. Binnen elke samenleving is het zo dat mensen bepaalde rollen krijgen toegewezen. Er wordt vanuit de samenleving algemeen verwacht van mensen dat ze zich aan deze rollen houden. Een van de meest voorkomende rollen zijn die gebaseerd op geslacht (gender) (Losh-Hesselbart, 1987). Binnen de samenleving heerst een bepaald beeld van hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen. Indien ze zich niet volgens dit beeld gedragen dan worden ze vaak gezien als minder mannelijk of minder vrouwelijk (Kessels, 2005).

Een genderrol is dus een soort richtlijn waaraan mensen verondersteld worden zich te houden. Een van de meest cliché genderrollen voor mannen is dat het hun taak is om geld te verdienen voor de familie. Bij vrouwen is het dat zij worden verondersteld thuis te blijven en te zorgen voor het gezin en het huishouden. Een genderrol is een onderverdeling binnen de genderstereotypen (Pauletti & Perry, 2011).

1.3.1 Theorieën over genderrollen

Een genderrol is dus iets wat mensen aanleren, we worden er niet mee geboren. Er zijn verschillende theorieën omtrent het aanleren en toepassen van genderrollen (Bandura & Bussey, 1992).

1.3.1.1 Gender schema theorie

Als eerste de *gender schema theorie* waarin wordt gesteld dat enkel het verkrijgen van een genderidentiteit noodzakelijk is voor het stellen van gedrag gelinkt aan gender. Vanaf het moment dat kinderen hun eigen gender en die van anderen kunnen labelen, wordt er verwacht dat ze zich op een manier gedragen die past bij hun genderrol. Verder werd uit onderzoek gevonden dat wanneer kinderen voor de leeftijd van 28 maanden leren om genderlabels toe te kennen, ze veel meer met speelgoed gaan spelen dat specifiek voor hun gender bedoeld is.

1.3.1.2 Cognitive development theory

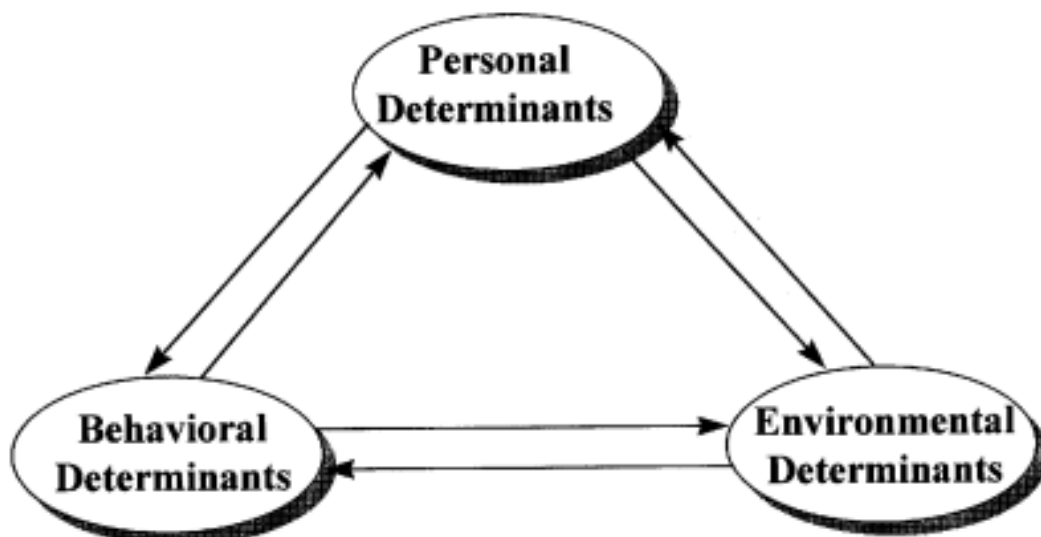
Ten tweede de *cognitive developmental theory* van Piaget. Het gaat om een progressieve reorganisatie van mentale processen, dit volgt uit biologische rijping en nieuwe ervaringen met de omgeving. Piaget geloofde dat kinderen een inzicht vormen over de wereld rondom hen door het ervaren van verschillen tussen wat ze al kennen en wat ze ontdekken in hun omgeving. Kinderen passen dan hun ideeën aan de nieuwe informatie aan.

Alhoewel beide bovenstaande theorieën helpen bij het begrijpen van genderrollen en het ontstaan ervan, geven ze geen van beide uitleg over hoe gendergelinkte opvattingen worden omgezet in gendergelinkte gedragingen. Het kennen van een genderrol wil niet noodzakelijk zeggen dat iemand er ook naar streeft om zich naar die rol te gedragen (Bandura & Bussey, 1992).

1.3.1.3 Sociaal cognitieve theorie

De *sociaal cognitieve theorie* biedt een derde perspectief op de ontwikkeling van genderrollen en hoe ze van opvattingen worden omgezet in gedragingen. Binnen deze theorie gaat het er niet om hoe vroeg in de ontwikkeling kinderen leren wat gender is, dit zou geen echt effect hebben. Het gaat om de sociale ervaringen die kinderen opdoen en de zaken die ze door observatie leren. In de sociale cognitieve theorie is de cognitieve competentie van kinderen slechts één factor in de genderontwikkeling van kinderen. Het tweede grotere aspect is de nabije sociale invloed van ouders, leerkrachten en leeftijdsgenoten. Maar ook sociale en symbolische invloeden van verderaf kunnen genderontwikkeling van kinderen vooruit helpen, het gaat hierbij dan om zaken als de (sociale) media (Bandura, 1989).

In deze theorie gaat het dus om een wederzijdse causaliteit tussen de sociale omgeving, cognitieve mogelijkheden en kennis en het gedrag van iemand om gendergerelateerde opvattingen en gedragingen te veroorzaken, hieronder een schematische weergave (Bandura & Bussey, 1992).

Figuur 1: Schematisering van triadisch, wederzijds oorzakelijk verband

1.3.2 Soorten genderrollen

Er zijn binnen het psychologisch veld verschillende termen die de soorten genderrollen aangeven. Er zijn meerdere verdelingen mogelijk. Sommige psychologen maken een onderscheid tussen genderrol oriëntatie, genderrol voorkeur en genderrol adoptie.

Genderrol oriëntatie verwijst naar zelf-definiëring binnen de cultureel gedefinieerde mannelijkheid en vrouwelijkheid. Het gaat hierbij om hoe de samenleving mannelijkheid en vrouwelijkheid ziet en hoe een individu zich hierbinnen ziet.

Genderrol voorkeur verwijst naar het verlangen dat iemand heeft om te voldoen aan de genderrollen en -stereotypingen die worden opgelegd door de samenleving. De mate waarin ze willen voldoen aan het beeld dat de samenleving heeft over mannen en vrouwen.

Genderrol adoptie verwijst naar hoe anderen het ‘zelf’ evalueren in termen van mannelijkheid en vrouwelijkheid (Losh-Hesselbart, 1987).

Een term die ook regelmatig voorkomt in de literatuur rond genderrollen en genderstereotypen is ‘seks rollen’ (‘Sex Roles’). De term wordt in het merendeel van de literatuur gebruikt als synoniem voor genderrollen. Binnen deze bachelorproef zal de term ‘genderrol’ gehanteerd worden.

1.3.3 Geschiedenis van Genderrollen

Zoals eerder vermeld, wordt er al enkele decennia geijverd voor gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Het blijkt dat genderrollen door de jaren heen nog niet zoveel veranderd zijn. De grote lijnen van die genderrollen zijn vandaag de dag nog vrijwel hetzelfde als in pakweg de jaren ‘40. In een heel ver verleden was het al zo dat mannen werden aanzien als de sterksten, degenen die bescherming moesten bieden tegen gevaren. Vrouwen waren de zwakkere sekse, die moesten beschermd worden tegen die gevaren. Een van de duidelijkste voorbeelden hiervan kan gezien worden in tijden van oorlog: mannen gingen vechten tegen de vijand, terwijl vrouwen thuisbleven en voor de kinderen zorgden. Zo ging het toch bij de Westerse cultuur. Er zijn hierin wel wat verschillen met andere culturen. Bijvoorbeeld bij de Vikings was het niet ongewoon dat vrouwen mee gingen plunderen (Hall, Orzada, & Lopez-Gydosh, 2015).

Een mogelijke reden voor deze verschillen kan gevonden worden in de traditionele agricultuur van onze samenleving. Er werd door de Oxford University onderzocht of er waarheid zat in de hypothese dat traditionele agriculturale gebruiken een invloed hadden op de historische verdeling van arbeid en de evolutie van genderrollen. Uit het onderzoek bleek dat culturen die het land met ploegen bewerkte meer ongelijke genderrollen hadden dan culturen die het op een

andere manier deden. Ook de afstammelingen van deze mensen hebben vandaag de dag nog altijd minder gelijke genderrollen dan anderen. Dit werd gemeten aan de hand van attitudes en de participatie van vrouwen in politiek, werk, etc. Ook wanneer iemand naar een andere regio verhuist met een andere achtergrond zal de visie op genderrollen bij deze persoon niet afwijken van de eigen achtergrond (Alesina, Giuliano, & Nunn, 2013).

De reden dat agricultuur zo'n grote impact heeft gehad op de genderrollen die we vandaag nog altijd gedeeltelijk hanteren is waarschijnlijk omdat de uitvindingen van de ploeg en andere hulpmiddelen het overbodig maakte voor vrouwen om nog langer arbeid te verrichten op het land. Mannen waren fysiek sterker en dus beter in staat om te werken met de machines. Zo kwam het dat de rol van de vrouw buitenshuis verkleind werd. De rollen werden dus zo verdeeld dat de mannen buiten op het land werkten en dat de vrouwen binnen hetgeen verwerkten wat van het land kwam (Hansen, Jensen, & Skovsgaard, 2015).

Het was tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog dat de rol van vrouwen begon te veranderen. Doordat de mannen naar de oorlog trokken om te gaan vechten, was het aan de vrouwen om het brood op de plank te krijgen. Dit was zeker het geval in de Tweede Wereldoorlog, er werd beroep gedaan op zowel mannen als vrouwen om hun steentje bij te dragen aan de oorlog. In deze tijden werd het de vrouwen wel altijd op het hart gedrukt dat de situatie waarin zij moesten gaan werken en de broodwinner van de familie moesten zijn, maar tijdelijk was (Hall, Orzada, & Lopez-Gydosh, 2015).

Hieruit volgde geleidelijk aan de veranderingen in de sociale gebruiken en in de rol van vrouwen binnen de maatschappij, maar de gedachtegang van toen is vandaag de dag nog altijd niet helemaal weg. Vrouwen krijgen nog altijd te maken met diezelfde genderrollen als de vrouwen voor de Tweede Wereldoorlog. Het komt alleen anders tot uiting (Berebitsky, 2012).

1.3.4 De rol van mannen

Wanneer gesproken wordt over ongelijkheid tussen mannen en vrouwen en hoe de samenleving ons in bepaalde rollen duwt, wordt er over het algemeen in dit verhaal gesproken over de vrouw. Het is een feit dat vrouwen vaak meer nadeel ondervinden dan mannen als het op gelijkheid, genderrollen en -stereotypen aankomt. Maar er mag zeker niet aangenomen worden dat mannen geen nadelen ondervinden van ongelijkheid en de opgelegde genderrollen (Watson, 2014).

De rollen die worden opgelegd aan jongens en mannen door de samenleving hebben een groot effect op hen. Sterk en dominant zijn, dat zijn twee van de kenmerken die typisch gelinkt worden aan mannen. Er wordt van hen verwacht dat ze agressief zijn en weinig tot geen emoties

tonen. Het algemene beeld van mannen is dat ze de kostwinners voor de familie zijn en minder bezig zijn met de opvoeding van de kinderen. Hun rol als ouder wordt zo vaak minder gewaardeerd door de samenleving dan die van de vrouw, ook al hebben ze meestal een even groot aandeel in de opvoeding van de kinderen als de moeder (Watson, 2014).

Uit wetenschappelijk onderzoek bleek dat wanneer een vaderfiguur in positieve zin betrokken is bij de opvoeding van de kinderen, die kinderen betere veerkracht en afweermechanismen ontwikkelen. Ze zullen met andere woorden sterker in het leven staan dan kinderen van wie de vader niet betrokken is bij de opvoeding of van wie de vader helemaal niet aanwezig is (Zhang, Zhao, Ju, & Ma, 2015).

Een ander gevolg van deze genderrollen op mannen is dat ze soms moeilijker over hun problemen kunnen praten dan vrouwen. Mannen horen weinig tot niet over hun gevoelens of over hun problemen te praten, ook al is het nodig. Het wordt dan ook weinig tot niet gedaan, voornamelijk uit angst dat ze zullen gezien worden als minder mannelijk (Watson, 2014). Uit wetenschappelijk onderzoek bleek dat mannen inderdaad minder vaak emotionele zaken gaan bespreken met anderen tenzij het een persoon is die ze volledig vertrouwen. Ook wanneer ze mentale problemen hebben gaan ze vaak niet naar een psycholoog voor counseling. Sommige mannen zien counseling als een gevaar voor hun autonomie en vinden het meer iets vrouwelijks (White, 2009).

De man is in dit verhaal eigenlijk een beetje een vergeten slachtoffer. Uit recent onderzoek bleek dat mannen de gevolgen van genderrollen sterk voelen. Mannen die de rol van broodwinner op zich krijgen, melden heel vaak hoge niveaus van stress en verdriet omdat ze niet meer tijd kunnen doorbrengen met hun kinderen. Een ander wetenschappelijk onderzoek bij Zweedse koppels toonde aan dat mannen die meer helpen met de opvoeding van de kinderen zich niet alleen beter en gelukkiger voelen, maar ook langer leven omdat ze minder geneigd zijn riskante dingen te doen om hun mannelijkheid te bewijzen (Bobrow, 2017).

1.3.5 Genderrollen op de arbeidsmarkt

Door de jaren heen is er al veel vooruitgang geboekt, verschillende genderrollen zijn tegenwoordig al doorbroken. We kijken er bijvoorbeeld niet meer van op om een vrouwelijke politieagent te zien. Dit zien we eerder in het leven van mensen ook al. Waar vrouwen in het verleden enkel een hogere opleiding volgden om verpleegkundige te worden, zien we nu meer en meer vrouwen die zich opleiden tot dokter. Dit geldt uiteraard ook omgekeerd, mannen die

opleidingen volgen die als meer vrouwelijk aanschouwd worden. Hoewel de stijging op dit vlak minder uitgesproken is dan bij de vrouwen. Dit wordt verderop uitgebreider besproken.

Hoewel er al veel taboes doorbroken zijn op professioneel vlak is er echter nog altijd sprake van genderrollen op de arbeidsmarkt. De scheiding tussen mannen en vrouwen situeert zich hier op twee vlakken:

1.3.5.1 Horizontale beroepssegregatie

Als eerste is er de *horizontale beroepssegregatie*, dit gaat over het feit dat er mannen- en vrouwenberoepen zijn. Deze zijn over het algemeen ontstaan binnen een historische context. Er wordt van een mannen- of vrouwenberoep gesproken wanneer er 90% of meer van de mensen van hetzelfde geslacht zijn. Het is voor mannen over het algemeen gemakkelijker om binnen te geraken op een vrouwenberoep dan omgekeerd en de toestroom gaat dan ook vlotter in die richting.

1.3.5.2 Verticale beroepssegregatie

Als tweede is er de *verticale beroepssegregatie*, dit gaat erover dat de mannen meestal de hogere functies bekleden binnen een bedrijf en de vrouwen de lagere.

De eerste wetten betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen werden door Europa opgelegd aan de lidstaten in artikel 119 van het Europees Oprichtingsverdrag. Dit artikel verplichtte de lidstaten om mannen en vrouwen gelijk loon te geven voor gelijk werk.

Er werden na deze richtlijn nog andere richtlijnen ingevoerd omdat bleek dat de eerste niet voldoende was. Deze richtlijnen pakten enkel de discriminatie op vlak van loon aan en niet op andere vlakken. Met de toevoeging van de Wet Gelijkheid man/vrouw aan de Belgische Wetgeving werd een poging gedaan om discriminatie op alle vlakken te verbannen, bijvoorbeeld in selectie, promotie, ontslag, etc. (Depovere, 1997).

In theorie zouden deze wetten er dus voor moeten zorgen dat er gelijkheid is tussen mannen en vrouwen op de werkvloer. In de praktijk is dit helaas niet het geval. Zowel mannen als vrouwen ondervinden nadeel ten gevolge van genderrollen. De rol die de man krijgt toebedeeld is nog altijd die van broodwinner en degene die fulltime gaat werken. Er wordt van mannen verwacht dat ze hard werken en lange uren kunnen draaien. Van vrouwen wordt over het algemeen verwacht dat ze wel fulltime aan hun carrière beginnen maar dat ze, naargelang ze ouder worden en kinderen krijgen, uiteindelijk zullen overschakelen naar parttime werk om voor het huishouden en de kinderen te kunnen zorgen. Amerikaanse economen hebben ontdekt dat vrouwen vaak minder gaan verdienen van zodra ze een kind krijgen. Het gaat om ongeveer 6%

minder bij het eerste kind en ongeveer 15% minder bij het tweede. Bij mannen is dit net het tegenovergestelde. Bij het krijgen van een kind gaan mannen gemiddeld 80 uur per jaar meer werken dan voor ze hun kind hadden en bijgevolg dus ook wat meer verdienen, gemiddeld 6%. Mannen gaan dus meer werken dan ze zouden willen en vrouwen minder.

Een logisch gevolg van kinderen is het nemen van ouderschapsverlof. In veel landen kunnen zowel moeders als vaders ouderschapsverlof nemen maar dit is niet zo eenvoudig als het lijkt. Het nemen van ouderschapsverlof heeft vaak negatieve gevolgen voor zowel mannen als vrouwen. Mensen die ouderschapsverlof nemen gaan op lange termijn vaak minder verdienen, krijgen minder promoties en slechtere prestatie reviews. Voor mannen komt er dan nog eens bij dat het nemen van vaderschapsverlof tegen de culturele verwachting is en dat wanneer ze ook echt dit verlof nemen ze aanzien worden als zwakker en minder bekwaam. Mannen gaan dan ook soms geen vaderschapsverlof nemen om hun positie op het werk en thuis niet in gevaar te brengen.

De druk om te voldoen aan deze genderrollen is ook groot. Werkgevers verwachten vaak van mannen dat ze meer werk verzetten dan vrouwen en mannen voelen zich vaak verplicht om aan deze verwachtingen te voldoen. Werkgevers hebben vaak niet zo'n verwachtingen van vrouwen, ze sturen hen dan ook op het zogeheten "mamapad", met lagere salarissen, minder promoties en algemeen minder hoge verwachtingen (Bobrow, 2017).

1.4 Genderrollen en genderstereotypen op school

Genderrollen en genderstereotypen komen overal voor, ze zijn er al vanaf de geboorte en beïnvloeden mensen hun hele leven lang. Dit is niet anders tijdens de schooltijd. Jongvolwassenen worden, net als anderen, dagdagelijks geconfronteerd met genderrollen en genderstereotypen (Pauletti & Perry, 2011). Ook bij het maken van een studiekeuze worden ze beïnvloed door genderrollen en -stereotypen. Bepaalde vakken en richtingen worden door de samenleving gezien als meer mannelijk en andere worden gezien als meer vrouwelijk.

1.4.1 Meisjes- en jongensopleidingen

Wetenschappelijk gezien is het zo dat jongens beter zijn in visueel-ruimtelijke taken en meisjes beter zijn in verbale taken. Dit zorgt voor het stereotype dat jongens beter zijn in wiskundige en wetenschappelijke vakken en meisjes beter zijn in taalkundige vakken. Het stereotype dat jongens beter zijn in het ene en meisjes beter zijn in het andere is een eerste reden van drie redenen waarom jongvolwassenen kiezen voor vakken en richtingen waarbinnen ze voldoen aan het stereotype en dus passen binnen de genderrol die hen door de samenleving wordt opgelegd (Pauletti & Perry, 2011).

Een tweede reden waarom ze zullen kiezen voor een vak dat bij hun gender hoort is omwille van imago. Uit onderzoek is gebleken dat bepaalde vakken als meer mannelijk en andere als meer vrouwelijk worden aanzien. Wanneer een jongen of een meisje goed is in een vak of een richting kiest die wordt geassocieerd met het tegenovergestelde geslacht, worden ze door hun omgeving aanzien als minder mannelijk of vrouwelijk. Dus wanneer een meisje een richting kiest als mechanica of een jongen kiest een richting als haartooi dan worden ze aanzien door hun peers en omgeving als meer weghebben van het tegenovergestelde geslacht. Dit zorgt ervoor dat er in 'typisch' mannelijke richtingen weinig tot geen meisje zitten en omgekeerd. Het gaat om het behoud van hun sekse en alle stereotypen die daarbij horen (Kessels, 2005).

Een laatste reden is de school. Uit een recent onderzoek blijkt dat de school een grote rol kan spelen op de invloed die genderrollen hebben op jongvolwassenen en de keuzes die ze maken. Een school kan zich open opstellen en zowel jongens als meisjes aanmoedigen zich in te zetten voor al hun lessen of juist niet. Het is zo dat een groot deel van de scholen en leerkrachten genderstereotypen en -rollen bekrachtigen en er zo dus (bewust of onbewust) voor zorgen dat meer meisjes in 'meisjesrichtingen' terecht komen en meer jongens in 'jongensrichtingen'. Uit de studie blijkt ook dat wanneer een school hier rekening mee houdt en de leerlingen gelijk probeert te behandelen er wel degelijk een verschil kan worden waargenomen. In die zin dat meisjes in zulke scholen even ver of soms verder geraken in wetenschappelijke vakken dan

jongens. Het is dus aan de school om actief de genderrollen en -stereotypen te doorbreken en de leerlingen aan te moedigen bewust te kiezen voor een richting (Moore & Riegle-Crumb, 2014).

1.4.2 Studiekeuze in cijfers

Elk jaar stelt de Vlaamse Overheid cijfers samen over het aantal inschrijvingen aan hogescholen en universiteiten in Vlaanderen (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017). Deze cijfers bevatten informatie over het aantal inschrijvingen aan elke hogeschool en universiteit in Vlaanderen en over het aantal mannen en vrouwen die zich hebben ingeschreven voor een bepaald studiegebied.

Uit deze cijfers blijkt dat er zich in het academiejaar 2016-2017 meer vrouwen hebben ingeschreven dan mannen aan zowel hogescholen als aan universiteiten. Deze cijfers tonen ook aan dat het aantal vrouwen dat zich inschrijft vergeleken met het aantal mannen stijgt. Dit is te zien in tabel 1 bij het totaalaantal inschrijvingen. Het verschil tussen het totaalaantal mannen en vrouwen die zich in 2016-2017 inschreven aan een hogeschool of universiteit is hoger dan het verschil tijdens het academiejaar 2015-2016. Het verschil kan aangeduid worden met een positief getal of met een negatief getal. Indien het verschil een positief getal is dan wil dit zeggen dat er meer mannen dan vrouwen zich voor dat specifieke onderwerp hebben ingeschreven. Is het getal negatief dan wil dit zeggen dat er zich meer vrouwen hebben ingeschreven, zoals hieronder te zien is in tabel 1. Alle verschillen zijn negatief wat wil zeggen dat er zich meer vrouwen hebben ingeschreven voor hogere studies dan mannen.

Tabel 1

Aantal inschrijvingen in het hoger onderwijs

	2015-2016			2016-2017		
	M	V	Vershil	M	V	Vershil
Hogeschool	50.768	67.929	-17.161	51.903	68.773	-16.870
Universiteit	55.755	60.519	-4.764	55.048	61.036	-5.988
Totaal	106.523	128.448	-21.925	106.951	129.809	-22.858

Bron: Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017 (verschil berekend door $M - V$)

Als we dan gaan kijken naar specifiekere cijfers, meer bepaald de inschrijvingen per studiegebied zien we toch verschillen opduiken in de cijfers. Allereerst op professioneel vlak:

Tabel 2*Aantal inschrijvingen per studiegebied - professioneel*

	2015-2016			2016-2017		
	M	V	Vershil	M	V	Vershil
Architectuur	968	1.183	-215	1.000	1.247	-247
Biotechniek	1.210	1.261	-51	1.196	1.297	-101
Gezondheidszorg	3.590	16.489	-12.899	3.621	16.982	-13.361
Gezondheidszorg – industriële Wetenschappen en technologie	5	10	-5	3	9	-6
Gezondheidszorg – Onderwijs	330	145	185	417	172	245
Gezondheidszorg – Onderwijs – Sociaal-agogisch werk	30	663	-633	44	696	-652
Handelswetenschappen en bedrijfskunde	18.440	15.064	3.376	19.548	15.691	3.857
Industriële wetenschappen en technologie	13.040	2.472	10.568	13.394	2.666	10.728
Nautische wetenschappen	101	2	99	91	3	88
Onderwijs	6.241	14.736	-8.495	5.851	13.932	-8.081
Sociaal-agogisch werk	3.197	12.248	-9.051	3.248	12.380	-9.132
Totaal	41.152	64.273	-23.121	48.413	65.075	-16.662

Bron: Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017

Eerder in deze bachelorproef is het bestaan van jongens- en meisjesopleidingen besproken. We zien dat jongens vaker zullen kiezen voor een opleiding in de wetenschappen en meisjes meer voor een zorgende opleiding of een opleiding die te maken heeft met kunst of talen. In tabel 2 is te zien dat dit fenomeen daadwerkelijk bestaat en vandaag de dag nog grotendeels van kracht is.

Kijk maar naar bijvoorbeeld de studiegebieden gezondheidszorg en onderwijs. Beide hebben meer dan dubbel zoveel vrouwelijke studenten dan mannelijke. Bij gezondheidszorg gaat het om ongeveer vijf keer meer vrouwen dan mannen. Het omgekeerde is te zien bij industriële wetenschappen en technologie en nautische wetenschappen, hierbij is het heel duidelijk dat er meer mannen zijn dan vrouwen.

Uitzonderingen op de regel lijken biotechniek en architectuur, beide vakken hebben een kleine meerderheid vrouwen, die door de jaren heen groeit. Wat aantoon dat niet alle vakken gendergekleurd zijn.

Daarnaast zijn er nog de inschrijvingen per studiegebied op academisch vlak. Ook hier zijn duidelijke jongens- en meisjesopleidingen (zie tabel 3). Voor studiegebieden als archeologie, kunst, taal- en letterkunde, politieke wetenschappen, sociale wetenschappen, psychologie en pedagogische wetenschappen zijn de vrouwen met ruime voorsprong de nummer één. Al deze studierichtingen vallen onder een van de noemers die gelinkt worden met het vrouwelijke. Namelijk het sociale, het zorgende, het taalvaardige en het creatieve. Aan de andere kant zijn er de studiegebieden als economische wetenschappen, industriële wetenschappen en techniek, nautische wetenschappen, biologische wetenschappen, toegepaste wetenschappen en wetenschappen. Het gaat hier stuk voor stuk om vakken die te maken hebben met wiskunde, cijfers, machines, etc. onderwerpen die gelinkt worden met mannelijkheid.

Tabel 3

Aantal inschrijvingen per studiegebied - academisch

	2015-2016			2016-2017		
	M	V	Vershil	M	V	Vershil
Archeologie en kunstwetenschappen	349	780	-431	298	751	-453
Archeologie en kunstwetenschappen – Economische en toegepaste economische wetenschappen – Geschiedenis – Politieke en sociale wetenschappen – Psychologie en pedagogische wetenschappen – Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen – Taal- en letterkunde	22	28	-6	14	19	-5
Archeologie en kunstwetenschappen – Taal- en letterkunde	39	89	-50	30	104	-74
Architectuur	1.285	1.858	-573	1.219	1.985	-766
Architectuur – industriële wetenschappen en technologie	108	144	-36	135	167	-32
Bewegings- en revalidatiewetenschappen	3.082	4.045	-963	3.162	4.261	-1.099
Biomedische wetenschappen	808	2.005	-1.197	789	2.094	-1.305
Biotechniek	397	345	52	359	381	-22

Conservatie-restauratie	17	131	-114	12	124	-112
Diergeneeskunde	503	1.682	-1.179	477	1.745	-1.268
Economische en toegepaste economische wetenschappen	7.161	4.560	2.601	7.050	4.576	2.474
Economische en toegepaste economische wetenschappen – Geneeskunde – Politieke en sociale wetenschappen – Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen – Wetenschappen	19	3	16	-	-	-
Economische en toegepaste economische wetenschappen – Geschiedenis – Politieke en sociale wetenschappen – Taal- en letterkunde – Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	18	89	-71	15	174	-159
Economische en toegepaste economische wetenschappen – Politieke en sociale wetenschappen	128	272	-144	136	272	-136
Economische en toegepaste economische wetenschappen – Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	77	47	30	81	56	25
Economische en toegepaste economische wetenschappen – Wetenschappen	15	31	-16	22	42	-20
Farmaceutische wetenschappen	710	2.259	-1.549	713	2.374	-1.661
Gecombineerde studiegebieden	39	128	-89			0
Geneeskunde	3.028	4.416	-1.388	3.108	4.555	-1.447
Geneeskunde – Toegepaste biologische wetenschappen – Toegepaste wetenschappen – Wetenschappen	32	23	9	29	16	13
Geschiedenis	1.281	656	625	1.203	587	616
Geschiedenis – Politieke en sociale wetenschappen – Taal- en letterkunde	96	112	-16	68	87	-19
Geschiedenis – Taal- en letterkunde	343	644	-301	347	632	-285
Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht	234	183	51	276	202	74

Handelswetenschappen en bedrijfskunde	4.415	3.375	1.040	4.411	3.459	952
Industriële wetenschappen en technologie	8.868	1.212	7.656	8.839	1.249	7.590
Nautische wetenschappen	509	68	441	445	69	376
Politieke en sociale wetenschappen	2.309	3.417	-1.108	2.257	3.445	-1.188
Politieke en sociale wetenschappen – Taal- en letterkunde	59	239	-180	81	229	-148
Politieke en sociale wetenschappen – Wetenschappen	62	46	16	43	40	3
Productontwikkeling	245	154	91	280	165	115
Psychologie en pedagogische wetenschappen	1.477	7.516	-6.039	1.448	7.315	-5.867
Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen	4.506	7.646	-3.140	4.282	7.645	-3.363
Sociale gezondheidswetenschappen	309	1.507	-1.198	292	1.480	-1.188
Taal- en letterkunde	974	2.626	-1.652	888	2.550	-1.662
Tandheelkunde	214	339	-125	213	349	-136
Toegepaste biologische wetenschappen	1.651	1.531	120	1.616	1.542	74
Toegepaste biologische wetenschappen – Toegepaste wetenschappen	38	23	15	42	22	20
Toegepaste biologische wetenschappen – Toegepaste wetenschappen – Wetenschappen	151	62	89	150	67	83
Toegepaste biologische wetenschappen – Wetenschappen	28	19	9	31	18	13
Toegepaste taalkunde	759	2.209	-1.450	741	2.095	-1.354
Toegepaste wetenschappen	4.709	1.423	3.286	4.602	1.451	3.151
Verkeerskunde	108	30	78	96	22	74
Wetenschappen	4.424	2.203	2.221	4.483	2.250	2.233
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	658	412	246	710	439	271
Totaal	56.264	60.587	-4.323	55.493	61.105	-5.612

Enkele opleidingen vallen niet op te delen in een van de voorgaande categorieën. Er zijn ongeveer evenveel mannen als vrouwen die zich inschrijven. Namelijk tandheelkunde, godsdienstwetenschappen, architectuur en biotechniek zijn stuk voor stuk vakgebieden waar mannen en vrouwen ongeveer gelijk vertegenwoordigd zijn (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017).

Wanneer alle vakken bekeken worden valt het op dat er vooral een instroom is van vrouwen in de traditioneel mannelijke richtingen en veel minder mannen die naar de traditioneel vrouwelijke richtingen gaan. Het overwicht aan mannen in de typisch ‘mannelijke’ beroepen lijkt dus stukje bij beetje te verdwijnen terwijl het overwicht aan vrouwen bij de typisch ‘vrouwelijke’ beroepen blijft bestaan. Een mogelijke reden hiervoor is dat door de jaren heen het totaal aantal vrouwen dat zich heeft ingeschreven aan hogescholen en universiteiten sterk gestegen is. Er zijn, zoals eerder vermeld, meer vrouwen die vandaag hogere studies doen dan mannen, wat een verklaring zou kunnen zijn voor de stijging van vrouwen in ‘mannelijke’ studierichtingen.

Voorgaand onderzoek heeft aangetoond dat er wel degelijk zoiets bestaat als jongens- en meisjesvakken en dat studenten vaak gendergericht een keuze gaan maken op gebied van studierichting naar het hoger onderwijs toe, dit blijkt ook uit de recentste cijfers van de Vlaamse Overheid. Veel van de studierichtingen zijn dus gendergekleurd, maar lang niet allemaal. Er zijn altijd uitzonderingen, zoals hierboven vermeld. En uiteraard ook uitzonderingen bij de studenten, want ook al wordt een vak beschouwd als meer mannelijk of meer vrouwelijk, geen enkel vak is volledig mannelijk of volledig vrouwelijk. Er moet dus naar dit onderwerp gekeken worden met voldoende nuancering.

1.5 Onderzoeksvragen

Het doel van deze bachelorproef is om na te gaan of een sensibiliseringscampagne nuttig zou kunnen zijn in het studiekeuzeproces van laatstejaarsstudenten secundair onderwijs. Het is de bedoeling een filmpje te maken omtrent genderrollen en stereotypen en dit te tonen aan de doelgroep. Door middel van een premeting en een postmeting zal vastgesteld worden of het filmpje al dan niet effect heeft gehad op het denken en de keuzes van de jongvolwassenen. Dit filmpje is ook meteen het beroepsproduct van deze bachelorproef.

Tijdens dit onderzoek zullen Vlaamse jongvolwassenen bevroegd worden die momenteel bezig zijn aan hun zesde en laatste jaar van het secundair onderwijs, tussen de leeftijden van 17 tot 19 jaar. Deze bevraging zal gebeuren aan de hand van twee vragenlijsten die elk tweemaal zullen afgenomen, eenmaal voor het bekijken van het filmpje en eenmaal na het bekijken. Er wordt voor deze doelgroep gekozen omdat dit de leeftijd is waarop jongvolwassenen normaal gezien de overgang maken van secundair onderwijs naar hoger onderwijs.

In de literatuurstudie is besproken wat genderrollen en genderstereotypen zijn en waarom ze blijven bestaan. Ook de invloed die ze uitoefenen op jongvolwassenen komt uitgebreid aan bod. Het is duidelijk uit de verschillende onderzoeken dat jongvolwassenen worden beïnvloed door de heersende genderrollen en -stereotypen bij het maken van keuzes, dus ook bij het maken van een studiekeuze. Ook de rol van de directe en indirecte omgeving komt aan bod. Het is dus maar de vraag of sensibilisering een invloed zal hebben op de jongvolwassenen en hun studiekeuze.

De onderzoeksvragen die deze bachelorproef behandelt zijn dus de volgende:

Onderzoeksvraag 1: *Heeft een zelfgemaakt sensibiliseringsfilmpje om jongvolwassenen bewust te maken van genderrollen en -stereotypen effect op de studiekeuze die ze maken?*

Onderzoeksvraag 2: *Zorgt het sensibiliseringsfilmpje ervoor dat jongvolwassenen minder genderstereotiep gaan denken?*

Onderzoeksvraag 3: *Gaan jongvolwassenen na het bekijken van het sensibiliseringsfilmpje minder conformeren naar opgelegde genderrollen?*

Methode

2.1 Doelgroep

De deelnemers aan dit onderzoek zijn Vlaamse jongvolwassenen tussen zeventien en negentien jaar, die momenteel bezig zijn aan hun laatste jaar secundair onderwijs. Er werden tijdens dit onderzoek 55 leerlingen bevroegd. De steekproefmethode is ‘voluntary response sampling’, oftewel een steekproef op basis van vrijwillige reactie. Ook de sneeuwbalmethode wordt toegepast, waarbij aan een deelnemer wordt gevraagd een andere te vinden. De jongvolwassenen worden bereikt via hun school. Een selectie van scholen wordt gecontacteerd met de vraag de vragenlijst door te mailen naar hun laatstejaarsstudenten, bijvoorbeeld via het platform ‘SmartSchool’ of via een medeleerling, vriend, kennis, etc.

De reden dat voor laatstejaarsstudenten uit het secundair onderwijs werd gekozen is omdat zij naar volgend schooljaar toe een belangrijke keuze moeten maken, namelijk of ze al dan niet verder gaan met hogere studies. Indien ze besluiten om hogere studies te gaan volgen staan ze opnieuw voor een moeilijke keuze. En het is dat laatste die van belang is voor deze bachelorproef.

Daarnaast is er nog de leeftijd van de doelgroep. De beginleeftijd werd vastgelegd op zeventien jaar, hiervoor werd gekozen omdat in sommige gevallen een persoon aan hogere studies begint wanneer hij/zij nog zeventien jaar is. Dit komt voor wanneer iemand in het najaar is geboren. De eindleeftijd werd vastgesteld op negentien jaar. Dit werd zo bepaald om mensen die een jaar hebben overgedaan, en dus een jaar ouder zijn dan de anderen, niet uit te sluiten.

Deze bachelorproef focust zich uitsluitend op jongvolwassenen die de overgang maken van secundair naar hoger onderwijs. Er wordt hier geen rekening gehouden worden met jongvolwassenen die hun schoolcarrière afronden en gaan werken na het secundair.

2.2 Meetinstrument

Het doel van dit onderzoek is om het effect van sensibilisering door middel van een zelfgemaakt sensibiliseringsfilmpje te meten. Heeft het filmpje, die informatie geeft over de invloed van genderrollen en genderstereotypen, een effect op de jongvolwassene en de studiekeuze die ze maken? De data binnen dit onderzoek zullen verzameld worden aan de hand van vragenlijsten namelijk de ‘Gender Attitude Inventory’ en de ‘Vraag het aan SIMON’. De reden dat hiervoor werd gekozen en niet voor kwalitatief onderzoek, is omdat het hier gaat om een moeilijk onderwerp. Bij kwalitatief onderzoek zou het gevaar erin bestaan dat er door de deelnemers sociaal wenselijk kan geantwoord worden.

Een bijkomend voordeel van het afnemen van vragenlijsten is dat er veel meer metingen kunnen gedaan worden dan bij kwalitatief onderzoek. Er is dus veel meer data beschikbaar om een conclusie uit te trekken.

Daarnaast is het ook gemakkelijker voor mensen om een vragenlijst in te vullen dan een interview te doen of een focusgroep bij te wonen. Een vragenlijst kunnen ze op hun eigen tempo invullen en ze hoeven zich niet te verplaatsen. De vragenlijst is gemakkelijk online beschikbaar.

Mogelijke nadelen van een vragenlijst zijn allereerst dat het minder direct is. Vaak gaan mensen niet in op de vraag om een vragenlijst in te vullen. Daarnaast is er ook geen controle, indien iemand de vragenlijst lukraak invult dan kan dit niet gecontroleerd worden. Dit zou eventueel wel enigszins verholpen worden door het toevoegen van ‘reversed items’ aan de vragenlijst.

Het gaat om twee vragenlijsten die elk iets anders meten. Beide vragenlijsten worden tweemaal van de deelnemers afgenomen. Ze beginnen met beide vragenlijsten in te vullen, dan krijgen ze het filmpje te zien en na het bekijken van het filmpje moeten ze diezelfde vragenlijst nogmaals invullen.

De vragenlijsten die worden afgenomen zijn:

2.2.1 Algemene vragenlijst

Allereerst wordt er een algemene vragenlijst afgenomen van de deelnemers. Dit is een korte, zelfgemaakte vragenlijst waarin informatie bevraagd wordt die belangrijk is voor het onderzoek. Dit zal gaan om leeftijd, geslacht, hoe zeker de deelnemer al is van de studiekeuze en er wordt ook toestemming gevraagd om de gegevens van de deelnemer te mogen gebruiken (informed consent), zie bijlage 2.

2.2.2 Gender Attitude Inventory (GAI)

De GAI is een gestructureerde vragenlijst die attitude van mensen meet ten opzichte van verschillende onderwerpen die allemaal te maken hebben met gender. Het gaat onder andere om de relaties tussen mannen en vrouwen en om genderrollen. De vragenlijst bestaat uit 14 schalen die allen helpen bepalen hoe een persoon staat ten opzichte van genderrollen en -stereotypen.

De veertien schalen bevatten elk verschillende items die moeten gescoord worden op een zevenpunts-Likertschaal. Een score één duidt aan dat de deelnemer ‘helemaal niet akkoord’ is, een zeven dat de persoon ‘helemaal wel akkoord’ is (zie legende in bijlage) (Bellinck, 2004).

Voor deze bachelorproef zijn slechts twee schalen van de veertien van belang dus enkel deze twee schalen worden afgenomen. Deze schalen zijn ‘2. (Aanvaarden van) traditionele stereotypen’ en ‘9. (Geloof in) verschillende arbeidsrolpatronen’. Deze schalen bevatten respectievelijk tien en negen items. Schaal 8 was voor deze bachelorproef overwogen maar er werd besloten deze niet te gebruiken omdat de betrouwbaarheid te laag ligt.

De betrouwbaarheid van de schalen ligt ietwat verspreid. Voor de eerste schaal over ‘traditionele stereotypen’ is er een betrouwbaarheid van $\alpha = 0.5750$. Dan is er de tweede schaal die betrekking heeft op ‘arbeidsrolpatronen’. Deze schaal heeft een betrouwbaarheid van $\alpha = 0,8389$, wat een zeer hoge betrouwbaarheid is.

De scores van de verschillende data gaan van 1 tot 7 (zie legende in bijlage). De waarde 4 is in dit geval dus een neutrale waarde. Voor elk item moet de gemiddelde score berekend worden voor mannen en vrouwen. Er zijn slechts enkele items die het verschil aangeven tussen mannen en vrouwen op een 95%-betrouwbaarheidsinterval. Deze kunnen herkend worden aan het *-symbool die ernaast staat aangeduid (zie bijlage).

Om de resultaten te interpreteren moet er gekeken worden naar de items apart, vooral degene die het verschil tussen mannen en vrouwen aangeven. Maar ook naar de schaal in zijn geheel. Dit kan bekeken worden door het gemiddelde van alle antwoorden te nemen en te kijken of deze score al dan niet boven de neutrale waarde van 4 ligt of niet. Indien het hoger is dan vier kan er geconcludeerd worden dat er sprake is van stereotiep denken bij de deelnemers. Op dezelfde manier kan gekeken worden naar het verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft de schalen (Bellinck, 2004).

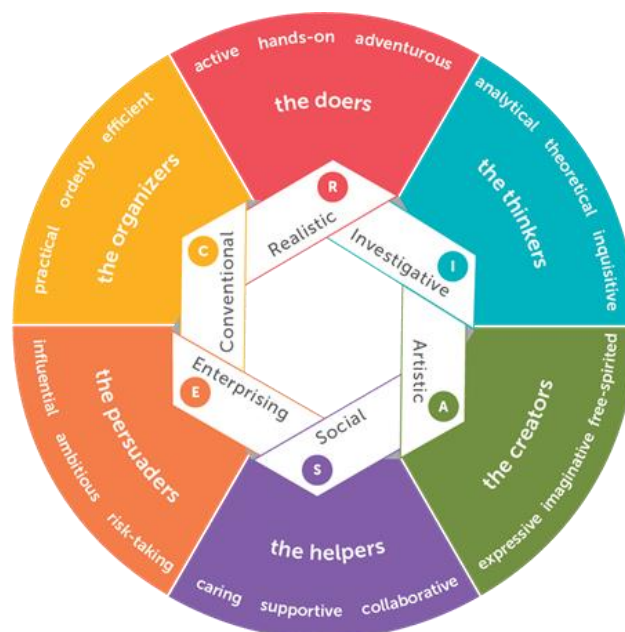
2.2.3 Vraag het aan SIMON

Vraag het aan SIMON is een online studiekeuze instrument ontwikkeld door Lot Fonteyne aan de UGent (Fonteyne, Wille, Duyck, & De Fruyt, 2016). Het is een zelfevaluatie dat toekomstige studenten de kans geeft om na te gaan welke opleidingen het best aansluiten bij hun interesses en competenties.

De vragenlijst bestaat uit twee onderdelen. Het eerste peilt naar activiteiten. De student krijgt een lijst van 98 activiteiten en moet simpelweg ‘ja’ of ‘nee’ antwoorden, afhankelijk van zijn interesse in de activiteit. Het tweede deel gaat over beroepen. Hier krijgt de student opnieuw een lijst, deze keer van 66 mogelijke beroepen en moet opnieuw aangeven of hij dit beroep graag zou uitoefenen (‘ja’) of niet (‘nee’).

Alle items kunnen gelinkt worden aan een aspect van het RIASEC-model. Dit model werd ontwikkeld in Nederland en wordt gebruikt om mensen onder te verdelen op basis van hun interesses en competenties. Er zijn zes delen aan het RIASEC-model:

- Realistic: dit zijn de ‘doeners’, mensen die graag met dingen werken. Deze mensen zijn over het algemeen assertief en competitief. Beroepen die deze mensen uitoefenen kunnen zijn: architect, computerprogrammeur, personal trainer, dierenarts...
- Investigative; dit zijn de ‘denkers’, mensen die liever vanaf de zijlijn toekijken. Deze mensen werken liever met data dan met mensen. Beroepen die ze mogelijk kunnen uitoefenen zijn: fysicus, farmacoloog, ingenieur...
- Artistic: dit zijn de ‘makers’, de creatieve, inventieve en open types die het liefst werken met mensen. Mogelijke beroepen zijn: modeontwerper, interieur vormgever, musicus...
- Social: dit zijn de ‘helpers’, mensen die het liefst met andere mensen samenwerken en graag anderen helpen. Beroepen kunnen zijn: psycholoog, socioloog, leerkracht...
- Enterprising: dit zijn de ‘overtuigers’, hier zitten de echte leiders, mensen die goed kunnen praten en anderen kunnen overhalen dingen te doen. Beroepen die bij hen passen zijn: verkoper, ondernemer, advocaat...
- Conventional: dit zijn de ‘organisatoren’, mensen die graag werken met data en houden van structuur en orde. Enkele beroepen die goed bij hen passen zijn: accountant, statisticus, financieel verantwoordelijke...

Figuur 2: RIASEC-model

Wanneer op alle items met ‘ja’ of ‘nee’ is geantwoord krijgt de student een persoonlijk profiel waarop te zien is tot welk deel van het model hij het meest behoort met bijhorende mogelijke studierichtingen (Fonteyne, Wille, Duyck, & De Fruyt, 2016).

2.2.4 Sensibiliseringsfilmpje

Het sensibiliseringsfilmpje dat getoond wordt tussen de pre- en postmeting werd zelf ontworpen. Het zal na het onderzoek dienen als beroepsproduct van deze bachelorproef.

Het filmpje is gemaakt met het online animatieprogramma Moovly.com. Dit is een programma dat mensen toelaat op een simpele manier eenvoudige animatiefilmpjes te maken. Om ervoor te zorgen dat het filmpje zo aantrekkelijk en effectief mogelijk is, zijn er twee filmpjes gemaakt en is aan peers en enkele mensen uit de beoogde doelgroep gevraagd om beide filmpjes te bekijken en te voorzien van de nodige feedback. Er werd hen ook gevraagd aan welk filmpje ze de voorkeur gaven.

De filmpjes waren in essentie hetzelfde, dezelfde informatie werd gegeven en dezelfde boodschap op het einde. Enkel de weg daarnaartoe waren op een andere manier gebracht. In het eerste filmpje wordt het verhaal verteld van Mark en Julie. Beiden genoten ze van activiteiten die niet traditioneel zijn voor hun gender en beiden kozen ze uiteindelijk voor een studierichting die wel traditioneel paste bij hun gender. In dit filmpje werd vooral informatie verschaft over genderstereotypen en genderrollen.

Het tweede filmpje is een raadsel: ‘een politieagent wandelt door een straat. Plots hoort hij in een huis een vrouw roepen: “Karel, niet schieten! Ik wil niet dood!”. De agent stormt meteen het huis binnen en treft daar een dode vrouw aan met om haar heen een dokter, een advocaat en een postbode. De agent arresteert meteen de postbode voor moord. Hoe wist hij dat het de postbode was?’ Het antwoord op dit raadsel is dat de vermoorde vrouw Karel riep, de naam van een man. De agent is zeker dat het de postbode is omdat hij een man is en de dokter en advocaat vrouwen zijn.

Het filmpje dat uiteindelijk van de meeste bevroegden de voorkeur kreeg is het filmpje met het raadsel. De voornaamste reden hiervoor aangegeven is dat het de kijker aanzet om actief mee te denken. Om deze reden werd dus gekozen voor het tweede filmpje en niet het eerste. Hier de link naar het filmpje: <https://youtu.be/Aik5YrWTI14>. In de sectie ‘beroepsproduct’ kan dezelfde link gevonden worden met enkele beelden uit het filmpje.

2.3 Procedure

Aan de deelnemers wordt gevraagd om eerst een korte vragenlijst met algemene informatie in te vullen. Wanneer ze dit hebben gedaan krijgen ze eerst de Gender Attitude Inventory (GAI) te zien gevolgd door de Vraag het aan SIMON. Na beide te hebben ingevuld krijgen de deelnemers het sensibiliseringsfilmpje te zien.

Vervolgens krijgen ze opnieuw de Gender Attitude Inventory (GAI) om in te vullen gevolgd door een gedeelte van de Vraag het aan SIMON, namelijk het tweede deel over hun interesse in beroepen. Het eerste deel van de test, over interesses, wordt niet meer afgenomen omdat ervan uit wordt gegaan dat het sensibiliseringsfilmpje sowieso geen effect zal hebben op de interesses van de jongvolwassenen.

Aan het einde van de vragenlijst krijgen de deelnemers nog kort een toelichting van de SIMON-test en een link naar de test.

2.4 Analyse

Als eerste wordt de GAI geanalyseerd. Bij de GAI moeten de deelnemers een score geven van 1 tot 7, om aan te geven in welke mate ze akkoord gaan met de stelling. Zoals eerder vermeld kan door het gemiddelde te berekenen gekeken worden of een persoon al dan niet stereotiep denkt. De neutrale waarde hier is 4 (het gemiddelde), indien het gemiddelde van de deelnemer boven de 4 ligt is dit een indicatie dat de persoon genderstereotiep denkt. Ligt het gemiddelde van de deelnemer onder de waarde 4 dan is dit een indicatie dat de persoon niet genderstereotiep denkt.

Deze analyse wordt uitgevoerd voor zowel de premeting als de postmeting en beide waarden worden vergeleken met elkaar. Omdat verwacht wordt dat de waarde van de eerste meting hoger ligt dan die van de tweede, wordt de tweede waarde afgetrokken van de eerste. Indien het bekomen getal positief is dan geeft dit aan dat de persoon na het bekijken van het filmpje minder genderstereotiep dacht. Is het negatief dan is de persoon meer genderstereotiep gaan denken.

Vervolgens de verwerking van de SIMON. Als eerste moeten de items onderverdeeld worden in twee categorieën. Dit wordt gedaan op basis van de inschrijvingscijfers in studierichtingen die eerder in deze bachelorproef al werden vermeld en de onderverdeling die werd gegeven door de ontwikkelaars van de SIMON-test. Elk item krijgt ofwel het label ‘meer mannelijk’ ofwel ‘meer vrouwelijk’. In bijlage 3 wordt met een *-symbool aangeduid welke items ‘meer mannelijk’ zijn. De items zonder dit symbool worden beschouwd als ‘meer vrouwelijk.’

Bij de premeting gaat het om twee verschillende onderdelen die moeten bekeken worden. Als eerste komt de schaal 'interesses'. Deze items worden enkel afgenomen in de premeting en kunnen dus niet vergeleken worden. Het is echter wel van belang om van deze data een analyse uit te voeren om te zien naar welke kant de interesses van de persoon neigen.

Daarnaast is er de schaal 'beroepen'. Hiervan wordt zowel een pre- als postmeting uitgevoerd. De analyse hiervan en van het onderdeel interesses, verloopt als volgt:

Indien een vrouw 'Ja' heeft geantwoord op een item die de onderverdeling 'meer mannelijk' heeft gekregen, krijgt ze 1 punt. Hetzelfde geldt voor mannen, maar omgekeerd. Op de schaal 'interesses' kan een vrouw maximum 45 punten behalen en een man maximum 53 punten. Op de schaal 'beroepen' kan een vrouw maximum 36 punten behalen en een man maximum 30 punten.

De scores van de schaal 'interesses' moeten bekeken worden als volgt: indien een vrouw een score haalt van 23 of hoger geeft dit aan dat ze weinig tot niet genderconform denkt. Indien ze minder haalt dan 23 is dit indicatie voor gematigd tot hoog genderconform denken. Hetzelfde geldt voor mannen met als enig verschil dat de cutoff score bij hen 26 bedraagt.

De pre- en postmeting van de schaal 'beroepen' wordt vergeleken door de waarde van de premeting af te trekken van de waarde van de postmeting. Het wordt zo gedaan omdat verwacht wordt dat de tweede waarde hoger ligt dan de eerste. Indien het resultaat hiervan positief is geeft dit aan dat de persoon minder conformeert naar zijn/haar genderrol. Indien het negatief is betekent dit het omgekeerde.

Van zowel de pre- als postmeting van de GAI en de SIMON wordt een paired sample t-test gedaan via Excel op significantieniveau .10.

Resultaten

Aan dit onderzoek hebben in totaal 55 mensen deelgenomen, waarvan 20 mannen (36,37%) en 35 vrouwen (63,63%). Alle deelnemers bevinden zich qua leeftijd tussen zeventien en negentien jaar, ofwel alle deelnemers zijn zesdejaars studenten secundair onderwijs.

De resultaten van de 55 deelnemers die geen toestemming hadden gegeven om hun gegevens te gebruiken werden verwijderd.

De volgorde waarin de resultaten besproken worden zal gelijklopend zijn met de volgorde waarin ze werden geanalyseerd, zoals hierboven aangegeven.

3.1 Beschrijvende analyse

Het eerste wat opvalt bij het analyseren van de data is dat bijna 73% van de deelnemers een zeven of hoger antwoordde op de vraag: ‘Hoe zeker bent u op dit moment van uw studiekeuze?’ en 31% van deelnemers gaven zelfs de maximale score van tien. Slechts 16% gaf aan nog totaal niet zeker te zijn van hun studiekeuze (score van drie of minder). Dit kan aangeven dat van de meesten de keuze al vastligt en dit dus niet zal veranderen.

3.1.1 Analyse Gender Attitude Inventory

Wanneer er gekeken wordt naar de resultaten op de premeting van de Gender Attitude Inventory dan zien we dat 76% van de deelnemers op de premeting een gemiddelde score haalde die onder de grens van vier lag. Dit wil zeggen dat 24% boven die grens lag en indicatie geeft voor genderstereotiep denken. Ongeveer 2/3 van diegenen die meer dan vier scoorden waren mannen. De literatuurstudie leert dat dit geen ongewone resultaten zijn. Zeker het feit dat mannen meer genderstereotiep denken dan vrouwen kan teruggevonden worden in de literatuur (Bobrow, 2017) en in de cijfers naar hogere studies toe (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2017).

Als er dan gekeken wordt naar de postmeting van de GAI zien we dat nog slechts 13% van de deelnemers een score haalden boven de grens van vier.

Bij het vergelijken van de pre- en postmeting komt naar voor dat 33 van de 55 deelnemers of 60% een positief resultaat hebben, met andere woorden: meer dan de helft hebben minder genderstereotiep geantwoord na het bekijken van het sensibiliseringsfilmje.

De gemiddelden van de GAI kunnen teruggevonden worden in bijlage 5.

3.1.2 Analyse SIMON

De SIMON-test bestaat uit twee delen: de schaal 'interesses' en de schaal 'beroepen'. Van de schaal 'interesses' is enkel een premeting afgenomen. De reden hiervoor is, zoals eerder vermeld, omdat interesses van mensen vastliggen en er niet verwacht wordt dat deze veranderen.

Maar het is interessant om te weten waar de interesses van de deelnemers liggen om een beter beeld te krijgen van hen.

Om te beginnen bekijken we het aantal vrouwen die bovengemiddeld scoren op 'meer mannelijke interesses'. Ongeveer 9% van de vrouwelijke deelnemers scoorde hierop bovengemiddeld ofwel drie van de 35. Voor mannen gaat het om 10% die bovengemiddeld scoren op 'meer vrouwelijke interesses' ofwel twee van de 20. Het is duidelijk dat de interesses van de deelnemers over het algemeen overeenstemmen met hun geslacht.

Van de schaal 'beroepen' zijn wel pre- en postmetingen afgenomen. Als we beide metingen bekijken zoals hierboven, dan zien we dat bij de premeting ongeveer 6% van de vrouwen neigt naar beroepen die aanzien worden als meer mannelijk en ongeveer 15% van de mannen neigt naar beroepen die aanzien worden als meer vrouwelijk.

De postmeting toont bij de vrouwen een lichte stijging naar 9%. Bij de mannen verandert er niets, het blijft op 15%.

Wanneer de pre- en postmeting dan met elkaar vergeleken worden kan opgemerkt worden dat 34.5% van alle deelnemers een positief resultaat heeft, dat ze dus minder conformeerden naar genderrollen. Opvallend hier is het hoog aantal scores die niet veranderd is, met andere woorden: het verschil tussen de score van de premeting en de score van de postmeting is nul. Maar liefst 45.5% van alle deelnemers blijft een gelijke score behouden ofwel 26 van de 55. Deze resultaten kunnen teruggevonden worden in bijlage 6.

3.2 Significantie

Een verdere manier om de data te analyseren is de paired sample t-test, waarbij een pre- en postmeting met elkaar vergeleken worden en er nagegaan wordt of het verschil tussen de twee metingen er al dan niet toe doet.

In het geval van de GAI kan opgemerkt worden dat de deelnemers significant lager scoren op genderstereotiep denken na het zien van het sensibiliseringsfilmpje ($M = 3.1532$, $SD = .7358$)

dan ervoor ($M = 3.2382$, $SD = .7728$); $t(54) = 1.69$, $p < .05$. Dit werd berekend aan de hand van Excel.

Bij de SIMON zijn de resultaten randsignificant. De deelnemers scoren lager op conformisme na het zien van het sensibiliseringsfilmpje ($M = 6.0182$, $SD = 6.8326$) dan ervoor ($M = 5.6727$, $SD = 6.26$); $t(54) = -1.79$, $p < .05$. Wanneer we diezelfde analyse uitvoeren voor mannen en vrouwen apart merken we dat er bij de vrouwen wel een significant resultaat is. De P-waarde ligt hierbij op .03.

Discussie

Het doel van deze bachelorproef was om via kwantitatief onderzoek te weten te komen of een sensibiliseringstool enig effect had op de studiekeuze die jongvolwassenen maken. Anders gesteld: Als men jongvolwassenen op de invloed van genderrollen en genderstereotypering wijst gaan ze hier dan bewuster mee om, nemen ze dit mee bij het maken van een studiekeuze? In deze discussie komen de belangrijkste conclusies van het onderzoek aan bod.

4.1 Conclusies

De twee belangrijkste zaken die uit het onderzoek naar voor zijn gekomen zijn ook meteen antwoorden op twee van de drie onderzoeksvragen.

Het duidelijkst was het antwoord op onderzoeksvraag 2 ('Zorgt het filmpje dat jongvolwassen minder genderstereotiep gaan denken?'). Allereerst toont de premeting aan dat 73% van de deelnemers een score hebben die aangeeft dat ze niet genderstereotiep denken. Echter wanneer de pre- en postmeting worden vergeleken dan kan een vooruitgang vastgesteld worden bij 60% van de deelnemers in het stereotiep denken. Dit wil zeggen dat 33 van de 55 deelnemers minder genderstereotiep dacht na het bekijken van het sensibiliseringsfilmpje dan ervoor.

Minder duidelijk was het antwoord op onderzoeksvraag 3 ('Gaan jongvolwassenen na het bekijken van het sensibiliseringsfilmpje minder conformeren naar opgelegde genderrollen?'). Aangezien de meerderheid (45.5%) dezelfde score behield na het bekijken van het sensibiliseringsfilmpje, kan gesteld worden dat het op conformisme naar genderrollen toe geen echt effect had.

Maar de scores die wel een positief resultaat hadden komen uit de analyse als randsignificant. Het is hierbij dus onduidelijk of het filmpje al dan niet gewerkt heeft. Mogelijk was hier sprake van een externe factor die de resultaten beïnvloedde.

Tot slot kwam er op onderzoeksvraag 1 ('Heeft een zelfgemaakt sensibiliseringsfilmpje om jongvolwassenen bewust te maken van genderrollen en -stereotypen effect op de studiekeuze die ze maken?') geen echt antwoord. De enige data die een indicatie kan geven naar het antwoord op deze vraag is de schaal 'beroepen'. Er zou vanuit kunnen gegaan worden dat aangezien het overgrote merendeel van de deelnemers (91% bij de vrouwen, 85% bij de mannen) meer neigen naar beroepen die conform zijn met hun gender, het filmpje geen echt effect zal hebben op de studiekeuze die ze maken. Uit onderzoek (Pauletti & Perry, 2011) die eerder in deze bachelorproef vermeld is, kwam duidelijk naar voor dat genderrollen heel hardnekkig zijn. Uit zowel onderzoek als de cijfers van de Vlaamse overheid (Ministerie van

Onderwijs en Vorming, 2017) blijkt dat nog altijd heel veel jongvolwassenen kiezen voor een richting die volgens de genderrollen beter bij hun geslacht passen.

Uit deze onderzoeken en uit de cijfers van Vlaamse overheid kwam echter ook naar voor dat er sinds enkele jaren een verschuiving aan de gang is. Beetje bij beetje veranderen de genderrollen en gaan jongvolwassenen er zich minder naar gedragen.

4.2 Sterkte-zwakte analyse

Het tot stand komen van deze bachelorproef en het onderzoek die erbij hoort is niet helemaal vlekkeloos verlopen. Verschillende dingen verliepen vlot, maar uiteraard zijn er ook dingen niet helemaal volgens plan verlopen.

Een eerste zwakte is het aantal deelnemers aan het onderzoek. Het originele doel was om minstens 80 deelnemers te hebben. Al snel na het verspreiden van de vragenlijsten werd duidelijk dat het moeilijk zou zijn om aan dit aantal te geraken. De vragenlijst werd naar ongeveer 20 middelbare scholen doorgestuurd in de regio's Brugge en Oostende maar de meerderheid van de scholen reageerden niet of wensten niet deel te nemen aan het onderzoek. Uiteindelijk werd de sneeuwbalmethode toegepast om een hoger aantal deelnemers te bereiken.

Uit deze eerste zwakte volgt ook meteen de tweede. De bedoeling was dat er twee vragenlijsten werden verspreid. De echte vragenlijst met het sensibiliseringsfilmpje en een controlevragenlijst met een filmpje die niets met het onderwerp te maken had. Vanaf het begin was, zoals al gezegd is, duidelijk dat het aantal deelnemers laag zou zijn. Er werd dan ook beslist om de controlevragenlijst te laten vallen zodat er meer antwoord zou komen op de echte vragenlijst. Echter doordat er geen controlevragenlijst is afgenomen kan er niet met zekerheid gezegd worden dat de positieve resultaten die behaald werden effectief het gevolg zijn van het filmpje. Het is mogelijk dat een andere externe factor een rol speelde waar nu geen weet van is.

De generaliseerbaarheid en de betrouwbaarheid van dit onderzoek kunnen ook in vraag gesteld worden. Opnieuw is de lage respons hier de boosdoener. Er waren slechts 55 deelnemers wat het praktisch onmogelijk maakt om een algemene uitspraak te doen over de gehele populatie. Daarnaast kan ook niet met zekerheid gezegd worden dat diegenen die de vragenlijst hebben ingevuld deze ook naar waarheid hebben ingevuld. Aangezien het een onlinevragenlijst was die naar de deelnemers verstuurd is was er geen controle op hen of de eerlijkheid van hun antwoorden.

Er zijn uiteraard ook sterktes aan dit verhaal. Allereerst is er de mogelijkheid tot verder onderzoek. Het onderwerp die hier besproken wordt is heel ruim, er kunnen nog vele kanten

opgegaan worden. Deze bachelorproef behandelt nog maar het topje van de ijsberg. Een heel interessante weg die nog zou bewandeld kunnen worden is ditzelfde onderzoek maar met een andere doelgroep, een jongere doelgroep, uit de literatuurstudie is namelijk naar boven gekomen dat de beïnvloeding door genderrollen en genderstereotypen al heel jong begint, hier verder op ingaan kan heel erg interessant zijn. Er zou nog ingezoomd kunnen worden op andere keuzes of handelingen die worden beïnvloed door genderrollen en genderstereotypen. De mogelijkheden zijn te veel om op te noemen, maar dit is zeker niet het einde van dit zeer actuele onderwerp.

Nog een sterkte van deze bachelorproef is het beroepsproduct. Het beroepsproduct is het zelfgemaakt sensibiliseringsfilmpje die tijdens het onderzoek is gebruikt. Dat het al eens werd getest is een pluspunt omdat toch met enige zekerheid kan gezegd worden dat het een effect heeft op diegenen die het zien, hoe klein dat effect ook is. Daarnaast is het ook gebruiksklaar. Het filmpje kan meteen gebruikt worden door leerkrachten en studiebegeleiders en is een handige tool voor hen om dit onderwerp uit te leggen. Het is ook gemakkelijk te gebruiken doordat het slechts drie minuten duurt. Doordat het een filmpje is hoeft het niet per se enkel in formele contexten gebruikt te worden maar kan het ook verspreid worden via sociale media, een forum die garandeert dat een groot aantal van de beoogde doelgroep bereikt kan worden. Als laatste heeft dit ook als voordeel dat het een manier is om een conversatie op gang te krijgen. Mensen aanzetten om over dit soort zaken te praten zal al een grootte stap zijn naar minder beïnvloedt worden door genderrollen en genderstereotypen (Watson, 2014).

4.3 Betekenis voor de beroepspraktijk

Zoals hierboven net werd aangehaald kan het sensibiliseringsfilmpje dat voor deze bachelorproef ontwikkeld is en door deze bachelorproef getest is heel nuttig zijn als tool tijdens infomomenten voor jongvolwassenen over hogere studies. Het is een manier om hen van genderstereotypen en genderrollen bewust te maken. Studies die hierboven al eens vermeld zijn tonen aan dat de meeste mensen totaal niet stilstaan bij het feit dat ze worden beïnvloed door genderrollen en -stereotypen.

Daarnaast is er ook het feit dat, zoals al meerdere keren vermeld, jongvolwassenen zich steeds minder gaan aantrekken van genderrollen. Steeds meer meisjes schrijven zich aan de hogeschool in aan richtingen die aanzien worden als meer mannelijk. Het tegengestelde, bij jongens, is ook waar, maar in mindere mate. Ondanks deze positieve verschuiving in het onderwijslandschap zijn er nog steeds veel jongvolwassenen die wel conformeren naar genderrollen en kiezen voor de ene studierichting en niet voor de andere, enkel omdat het beter

bij hun sekse zou passen. Het is voor deze mensen dat het zien van dit filmpje belangrijk kan zijn.

Deze bachelorproef en het beroepsproduct kunnen ook een aanzet zijn voor anderen om dieper op dit onderwerp in te gaan, zoals eerder gezegd. Dit onderzoek en de literatuur die ervoor werden verzameld zijn nog maar het topje van de ijsberg.

4.4 Algemeen besluit

Aan het einde van deze bachelorproef kan er toch met tevredenheid teruggeblikt worden op het proces en het resultaat. Er waren verschillende ups en enkele downs waaruit veel geleerd werd.

De literatuurstudie toonde aan dat veel jongvolwassenen beïnvloed worden door genderrollen en genderstereotypen, ook bij het maken van een studiekeuze. Het onderzoek naar de sensibilisering over dit onderwerp toonde niet aan dat het filmpje een invloed had op de studiekeuze die ze uiteindelijk zullen maken, maar wel dat na het bekijken van het filmpje de jongvolwassenen zelf minder genderstereotiep dachten.

Het is belangrijk om hieruit mee te nemen dat dit geen wereldschokkende veranderingen zal teweegbrengen. Wat dit wel is, is een manier om de conversatie op gang te brengen en op gang te houden. De manier om verandering teweeg te brengen.

Bibliografie

- Alesina, A., Giuliano, P., & Nunn, N. (2013). On the Origins of Gender Roles: Women and the Plough. *The Quarterly Journal of Economics*, 128, 469-530. doi:10.1093/qje/qjt005
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. In R. Vasta, *Annals of child development. Vol. 6. Six theories of child development* (pp. 1-60). Greenwich: JAI Press.
- Bandura, A. (2001). Schematisering van triadisch, wederzijds oorzakelijk verband in het causaal model van de sociale cognitieve theorie. *Media Psychology*, 3, 266.
- Bandura, A. (2001). Social Cognitive Theory of Mass Communication. *Media Psychology*, 3 (3), 265-299.
- Bandura, A., & Bussey, K. (1992). Self-Regulatory Mechanisms Governing Gender Development. *Child Development*, 63, 1236-1250.
- Bellinck, I. (2004). Natuur versus cultuur: impliciete attitudes ten opzichte van typische en atypische voorstelling van de man in reclame. Gent: Universiteit Gent.
- Berebitsky, J. (2012). *Sex and the Office: A History of Gender, Power and Desire*. New Haven: Yale University Press.
- Bobrow, E. (2017, Juni/Juli). *The Man Trap*. Opgehaald van The Economist - 1843: <https://www.1843magazine.com/features/the-man-trap>
- Bogt, T., Engels, R., Bogers, S., & Kloosterman, M. (2010). 'Shake It Baby, Shake It': Media Preferences, Sexual Attitudes and Gender Stereotypes Among Adolescents. *Sex Roles*, 844-859.
- Craeynest, P. (2013). De adolescentie. In P. Craeynest, *Psychologie van de Levensloop* (pp. 267-305). Leuven: Uitgeverij Acco.
- Depovere, K. (1997). De rekrutering van onderofficieren bij de rijkswacht: het belichten van twee minderheidsgroepen: de vrouwen en de allochtonen. België. Opgehaald van <http://lib.ugent.be/en/catalog/rug01:002149683?access=print&faculty=RE&i=4931&lang=du&sort=relevance&sticky=type-faculty-lang&type=master>
- Hall, M., Orzada, B., & Lopez-Gydoosh, D. (2015). American Women's Wartime Dress: Sociocultural Ambiguity Regarding Woman's Roles During World War 2. *Journal of American Culture*, 38 (3), 232-242.
- Hansen, C. W., Jensen, P. S., & Skovsgaard, C. V. (2015). Modern gender roles and agricultural history: The Neolithic inheritance. *Journal of Economic Growth*, 20, 365-404. doi:10.1007/s10887-015-9119-y
- Hudders, L., & Vyncke, P. (2013). Visuele gender stereotypering in reclame: een experimenteel onderzoek naar de effectiviteit van impliciete stereotypering in printadvertenties. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschappen*, 135-161.
- Jonson, B. (1620). *Epicoene, Or The Silent Woman*. London, Engeland: N.A.
- Kessels, U. (2005). Fitting into the stereotype: How gender-stereotyped perceptions of prototypic peers relate to liking for school subjects. *European Journal of Psychology of Education*, 3, 309-323.

- Losh-Hesselbart, S. (1987). Development of Gender Roles. In M. Sussman, & S. Steinmetz, *Handbook of Marriage and the Family* (pp. 535-563). New York: Springer US. doi:10.1007/978-1-4615-7151-3_20
- Magez, W., Boonen, E., & Verhaghtert, H. (2012). Van ZOBEST naar I-Prefer. *Caleidoscoop*, 25(3), 34-37.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2017). *Hoger onderwijs in cijfers - beknopt (academiejaar 2016-2017)*. Brussel: Ann Verhaegen - administrateur generaal.
- Moore, C., & Riegle-Crumb, C. (2014). The Gender Gap in High School Physics: Considering the context of Local Communities. *Social Science Quarterly*, 95, 253-268. doi:10.1111/ssqu.12022
- Pauletti, R. E., & Perry, D. G. (2011). Gender and Adolescent Development. *Journal of Research on Adolescence*, 21, 61-74. doi:10.1111/j.1532-7795.2010.00715.x
- Van Hiel, A. (2013). Intergroepsprocessen. In A. Van Hiel, *Sociale Psychologie* (pp. 468-471). Gent: Uitgeverij Lannoo.
- Van Hiel, A. (2015). Sociale Categorisatie en Stereotypen. In A. Van Hiel, *Sociale Psychologie* (pp. 451-472). Gent: Uitgeverij Lannoo.
- Watson, E. (2014, september 22). *Emma Watson at the HeForShe Campaign 2014 - Official UN Video*. Opgehaald van YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=gkjW9PZBRfk>
- White, A. (2009). Algemene beoordeling van counseling. *Counselling Psychology Review*, 24, 6.
- White, A. (2009). Big boys really don't cry: Considering men's reluctance to engage in counselling. *Counselling Psychology Review*, 24, 2-8.
- Williams, G., & Deci, E. (1996). Internalization of biopsychosocial values in medical students: a test of self-determination theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 767-779.
- Zhang, B., Zhao, F., Ju, C., & Ma, Y. (2015). Paternal Involvement as Protective Resource of Adolescents' Resilience: Roles of Male Gender-Role Stereotype and Gender. *Journal of Child & Family Studies*, 24, 1955-1965.

Bijlagen

Bijlage 1: Begeleidende e-mail bij vragenlijst

Beste,

Mijn naam is Gaetanne Saelens, ik ben een laatstejaarsstudente Toegepaste Psychologie aan Howest Brugge. Voor mijn bachelorproef doe ik onderzoek naar het effect van sensibilisering op studiekeuze naar hoger onderwijs toe.

Om dit te onderzoeken heb ik een onlinevragenlijst opgesteld en het zou mij een grote stap vooruithelpen als jij even de tijd zou nemen om deze in te vullen. Het duurt ongeveer 15 minuten. De vragenlijst bevat ook een filmpje gelieve dit volledig en aandachtig te bekijken.

Hier de link naar de vragenlijst: <https://goo.gl/forms/8uKvsA4RDnGcq01E3>

(Link naar de controlevragenlijst: <https://goo.gl/forms/5bGw3uDHBbsTZAzt1>)

De vragenlijst kan ingevuld worden tot en met 31 maart 2018.

Indien je nog vragen hebt mag je altijd mailen naar: gaetanne.saelens@student.howest.be

Alvast heel erg bedankt voor jouw medewerking!

Met vriendelijke groeten,

Gaetanne Saelens

Bachelor Toegepaste Psychologie

Hogeschaal West-Vlaanderen Brugge

Bijlage 2: Algemene vragenlijst

Vragenlijst omtrent algemene informatie:

Geslacht:

- Man
- Vrouw
- Genderqueer (niet exclusief mannelijk of vrouwelijk)

Op een schaal van 1 tot 10, hoe zeker bent u op dit moment van uw studiekeuze? Met:

- 1: Ik weet het nog helemaal niet.
- 10: Ik ben helemaal zeker van mijn keuze.

Ik geeft toestemming om mijn gegevens te gebruiken voor dit onderzoek.

- Ja, ik geef toestemming
- Nee, ik geef geen toestemming

Bijlage 3: Vraag het aan SIMON

Deze vragenlijst meet waar een persoons interesses en competenties liggen, stelt hiervan een profiel op en geeft aan welke studierichtingen het best bij deze interesses en competenties aansluiten. Het is een tool die werd ontwikkeld vanuit de Ugent en de uitkomst omvat bijgevolg enkel suggesties van studierichting binnen de onderwijskoepel van de Universiteit Gent.

De vragenlijst bestaat uit twee delen. Een deel over activiteiten en een deel over beroepen. Het onderdeel activiteiten omvat 98 items, het onderdeel beroepen 66 items. Een item moet telkens beantwoord worden met 'ja' (indien de persoon dit graag doet of graag zou willen doen) of 'neen' (indien de persoon dit niet graag doet of niet graag zou willen doen).

De vragenlijst:

Deel 1: activiteiten, duidt JA aan bij activiteiten die je leuk vindt om te doen of activiteiten die je graag eens zou proberen.

Duidt NEEN aan bij activiteiten die je niet leuk vindt om te doen of die je helemaal niet zou willen proberen.

Item	J A	NEEN	Schaal
1. Elektronische systemen ontwikkelen*			R
2. Analyseren van de grammaticale structuur van een zin*			I
3. Mensen met spraakstoornissen helpen			S
4. Kandidaten rekruteren voor een job			E
5. Bewaken van kwaliteitsnormen voor voedselveiligheid en hygiëne*			C
6. Analyseren en interpreteren van onderzoeksresultaten*			Ac
7. Repareren van defecten in elektronische installaties*			R
8. Laboratoriumanalyses uitvoeren*			I
9. Een affiche ontwerpen voor een tentoonstelling			A
10. Anderen helpen met hun persoonlijke problemen			S
11. Een conferentie organiseren			E
12. Voorbereiden van financiële rapporten*			C
13. Engelstalige wetenschappelijke artikels lezen			Ac
14. Verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van informaticahardware*			R

15. Statistieken analyseren*	I
16. Webpagina's ontwerpen	A
17. Ontwikkelen van gemeentelijke preventieacties	S
18. Nieuwe beleidsvoorstellen presenteren	E
19. Kwantitatieve en kwalitatieve data verzamelen*	I
20. Zich verdiepen in een onderwerp om een onderzoekspaper te schrijven	Ac
21. Ontwikkelen van nieuwe industriële productiemethoden*	R
22. Behandelen van ziektes bij dieren*	I
23. Geluid en beeld bewerken voor een film	A
24. Uitwerken van een vormings- en bijscholingsbeleid	S
25. Opstellen van budgetten*	C
26. Het opvolgen van bouwverven*	R
27. Analyseren van röntgenfoto's/hersenscans*	I
28. Inrichten van een toonzaal	A
29. Sportieve begeleiding voor kinderen/ouderen	S
30. Een theorie opbouwen over de verschillen tussen bevolkingsgroepen*	I
31. Bewaken van kwaliteitsnormen*	C
32. Duidelijke en logisch gestructureerde teksten schrijven	Ac
33. Nazien en onderhouden van vliegtuigen*	R
34. De impact van historische figuren onderzoeken	A
35. Een muziekstuk componeren	A
36. Begeleiden van slachtoffers	S
37. Een product of dienst verkopen	E
38. Maken van prijsberekeningen*	C
39. Maken van een onderscheid tussen hoofd- en bijzaken in een tekst	Ac
40. Computerservers installeren en onderhouden*	R
41. Een reclamefolder ontwerpen	A
42. Informatie verschaffen over het hulpmogelijkheden voor armen	S

43. Opstellen van een business- of beleidsplan voor een organisatie	E
44. Banktransacties controleren*	C
45. Beginnen studeren zonder dat het gevraagd wordt	Ac
46. Windmolenparken aanleggen*	R
47. Een stelling bewijzen*	I
48. Analyseren van tekststructuren	A
49. Reisadvies geven	S
50. Onderhandelen over contracten	E
51. Contracten opstellen*	C
52. Bronnen opzoeken om ideeën te onderbouwen	Ac
53. Chromosomale afwijkingen onderzoeken*	I
54. Scenario's schrijven	A
55. Testen, vragenlijsten en diepte-interviews afnemen	S
56. Administratie doorlichten*	C
57. Teksten lezen die formules, berekeningen en tabellen bevatten	Ac
58. Op een boorplatform werken*	R
59. Verfilmen van ideeën	A
60. Zorg verlenen aan patiënten	S
61. Een organisatie of bedrijf herstructureren	E
62. Controleren van de naleving van voorschriften*	C
63. Conclusies trekken uit een wiskundige tabel	Ac
64. Alternatieve verklaringen uitsluiten door middel van experimenten*	I
65. De inrichting van een ziekenhuis ontwerpen	A
66. Jongeren adviseren over hun studiekeuze	S
67. Nieuwe economische markten verkennen	E
68. Opstellen van jaarverslagen*	C
69. Opsporen van fouten in een redenering	Ac
70. Een festivalpodium bouwen*	R

71. Een nieuw geneesmiddel ontwikkelen*	I
72. Schrijven van een recensie	A
73. Een training geven over communicatieve vaardigheden	S
74. Een onderneming opstarten	E
75. Doorlichten van een kostenstructuur*	C
76. Een eigen onderzoeksproject opzetten, uitvoeren en evalueren	Ac
77. Een technische tekening maken*	R
78. Theorieën in historische en maatschappelijke context plaatsen*	I
79. Een kunstwerk ontwerpen	A
80. Geven van gezondheidsvoorlichting en opvoeding	S
81. Opstellen van een marketingplan	E
82. Maken van een kostenberekening*	C
83. Elektronische apparaten ontmantelen*	R
84. Culturen vergelijken	A
85. Kansengroepen begeleiden op de arbeidsmarkt	S
86. Een vergadering leiden*	E
87. Een uurrooster opmaken*	C
88. Opmeten van een landweg*	R
89. Pleegzorggezinnen begeleiden en opvolgen	S
90. Sponsors aantrekken	E
91. Voor een klas staan	S
92. Een team leiden*	E
93. Een database beheren*	C
94. Bodemstalen verzamelen*	R
95. Een plantenverzameling aanleggen*	I
96. Begeleiden van kansarmen	S
97. Een behandelplan opstellen	S
98. De fysieke uithouding van atleten bestuderen*	I

Bron: (Fonteyne, Wille, Duyck, & De Fruyt, 2016)

*worden beschouwd als meer mannelijk

Deel 2: *beroepen* duidt JA aan indien je dit beroep graag zou beoefenen.

Duidt NEEN aan indien je dit niet graag zou beoefenen

Items	JA	NEEN	Schaal
1. Industrieel ontwerper*			R
2. Burgerlijk ingenieur*			I
3. Modeontwerper			A
4. Beleidsmedewerker in politieke en internationale samenwerkingen			E
5. Rekrutering en selectie adviseur			E
6. Schade-expert*			C
7. Landbouwtechnicus*			R
8. Leerkracht			S
9. Bedrijfseconoom*			C
10. Boekhouder*			C
11. Elektrotechnisch ingenieur*			R
12. Bioloog*			I
13. Kunst/muziek leerkracht			A
14. Logopedist			S
15. Bankdirecteur*			C
16. Landschapsarchitect*			R
17. Natuurkundige*			I
18. Redacteur			A
19. Studieadviseur			S
20. Belastingadviseur*			C
21. Neuroloog*			I
22. Beleidsmedewerker kunst en cultuur			A

23. Opvoeder	S
24. Marketingmanager	E
25. Veiligheidsadviseur*	C
26. Werfleider*	R
27. Historicus*	I
28. Regisseur	A
29. Communicatiemanager	E
30. Bedrijfsleider*	E
31. Rechter*	C
32. Boswachter*	R
33. Onderzoeker*	I
34. Grafisch ontwerper	A
35. Psycholoog	S
36. Advocaat*	E
37. Notaris*	C
38. Wiskundige*	I
39. Kunsthistoricus	A
40. Maatschappelijk werker	S
41. Politicus*	E
42. Piloot*	R
43. Apotheker*	I
44. Taalkundige	A
45. Scheidingsbemiddelaar	S
46. Journalist	A
47. Bouwkundig ingenieur*	R
48. Laborant*	I
49. Fotograaf	A
50. Verpleegkundige	S

51. Reclamecampagneleider	E
52. Chemicus*	I
53. Belastingsspecialist*	C
54. Architect*	R
55. Artiest	A
56. Pedagoog	S
57. Bibliothecharis	A
58. Wetenschapsfilosoof*	I
59. Vertegenwoordiger	E
60. Geneticus*	I
61. Interieurarchitect	A
62. Vastgoedmakelaar*	E
63. Kinesist	S
64. Weerkundige*	I
65. Verkoopmanager	E
66. Statisticus*	I

Bron: (Fonteyne, Wille, Duyck, & De Fruyt, 2016)

*worden beschouwd als meer mannelijk

Bijlage 4: Gender Attitude Inventory (GAI)

De volgende vragenlijst bestaat uit veertien schalen waar telkens op moet geantwoord worden door een cijfer aan te duiden op een schaal van 1 tot 7 (zie legende). Voor deze bachelorproef zijn slechts drie schalen van de veertien van belang dus enkel deze drie schalen worden afgenomen. Deze drie schalen zijn '2. (Aanvaarden van) traditionele stereotypen', '8. (Bevestiging van) familiale rolpatronen' en '9. (Geloof in) verschillende arbeidsrolpatronen'. Deze schalen bevatten respectievelijk tien, negen en negen items. Schaal 8 bevat in realiteit tien items maar het eerste item moet worden verwijderd om tot een betere betrouwbaarheid te komen.

Legende Likertschaal:

- 1: Helemaal niet akkoord
- 2: Niet akkoord
- 3: Beetje niet akkoord
- 4: Neutraal
- 5: Beetje akkoord
- 6: Akkoord
- 7: Helemaal akkoord

2.(aanvaarden van) traditionele stereotypen

1. Mannen zijn competitiever dan vrouwen
2. Mannen zijn in het algemeen avontuurlijker dan vrouwen*
3. Mannen zijn in het algemeen egoïstischer dan vrouwen
4. Mannen zijn in het algemeen arroganter dan vrouwen
5. Vrouwen zijn zachtaardiger dan mannen
6. Mannen zijn onafhankelijker dan vrouwen
7. Mannen zijn zelfverzekerder dan vrouwen
8. In vergelijking met mannen hebben vrouwen de neiging om lichtgelovig te zijn
9. In vergelijking met mannen zijn vrouwen meer in staat zich volledig aan anderen te wijden
10. In vergelijking met mannen zijn vrouwen zwak*

9.(geloof in) verschillende arbeidsrolpatronen

1. Er zijn bijna geen jobs die voor vrouwen ontoegankelijk zouden moeten zijn omwille van fysieke vereisten
2. Veel jobs zouden vrouwen ontoegankelijk moeten zijn wegens fysieke vereisten
3. Mannen en vrouwen zijn door hun fysieke sterkte beter geschikt voor verschillende soorten betrekkingen

4. Alle betrekkingen zouden op een evenwaardige wijze toegankelijk moeten zijn voor mannen en voor vrouwen*
5. Er zijn veel jobs waar mannen de voorkeur zouden moeten krijgen over vrouwen bij aanwerving of promotie*
6. Er bestaan een aantal beroepen en zakenmiddens die meer geschikt zijn voor mannen dan voor vrouwen
7. In de hedendaagse wereld slaat het idee van “vrouwenwerk” en “mannenwerk” nergens op
8. Het is gepast om werk op te delen in “mannenwerk” en “vrouwenwerk”*
9. Het werk van mannen en vrouwen zou fundamenteel verschillend moeten zijn*

Bijlage 5: Resultaten Gender Attitude Inventory (GAI)

Tabel

Resultaten Gender Attitude Inventory (GAI)

Geslacht	Gemiddelde premeting	Gemiddelde postmeting	Vershil pre-postmeting
Vrouw	3,63	3,46	0,17
Vrouw	2,53	3,29	-0,76
Vrouw	3,68	3,82	-0,14
Vrouw	2,21	2,11	0,10
Vrouw	2,95	2,68	0,27
Vrouw	3,21	2,46	0,75
Vrouw	3,74	4,00	-0,26
Vrouw	3,42	3,36	0,06
Vrouw	2,89	2,14	0,75
Vrouw	4,05	3,75	0,30
Vrouw	3,05	3,04	0,02
Vrouw	2,89	2,57	0,32
Man	4,16	3,57	0,59

Vrouw	2,37	2,46	-0,10
Vrouw	3,16	3,11	0,05
Man	4,95	4,25	0,70
Vrouw	1,89	1,93	-0,03
Vrouw	2,53	2,50	0,03
Vrouw	2,37	2,21	0,15
Man	4,11	4,00	0,11
Vrouw	3,63	3,39	0,24
Man	2,58	2,86	-0,28
Vrouw	2,53	2,79	-0,26
Vrouw	3,05	3,39	-0,34
Vrouw	3,79	3,29	0,50
Vrouw	2,63	2,57	0,06
Man	2,84	3,04	-0,19
Man	3,68	4,00	-0,32
Man	4,11	3,18	0,93
Man	3,63	4,18	-0,55
Vrouw	3,21	3,04	0,17
Vrouw	3,11	2,89	0,21
Vrouw	4,00	3,57	0,43
Man	4,32	3,71	0,60

Vrouw	2,26	2,29	-0,02
Vrouw	3,42	3,50	-0,08
Vrouw	2,42	2,36	0,06
Vrouw	3,95	3,96	-0,02
Man	2,16	2,11	0,05
Vrouw	3,84	3,29	0,56
Man	2,21	1,86	0,35
Man	1,74	1,54	0,20
Vrouw	4,26	4,46	-0,20
Vrouw	2,58	3,14	-0,56
Vrouw	4,00	3,61	0,39
Man	4,53	4,18	0,35
Vrouw	3,05	3,46	-0,41
Man	4,37	3,93	0,44
Man	4,32	4,54	-0,22
Vrouw	4,00	4,04	-0,04
Man	3,68	3,96	-0,28
Man	2,26	2,43	-0,17
Man	2,53	2,89	-0,37
Man	2,63	3,00	-0,37
Man	3,00	2,29	0,71

Bijlage 6: Resultaten Vraag het aan SIMON

Tabel

Resultaten Vraag het aan SIMON (Beroepen)

Geslacht	Gemiddelde premeting	Gemiddelde postmeting	Vershil pre-postmeting
		8	0
Vrouw	8	8	1
Vrouw	7	2	0
Vrouw	2	2	0
Vrouw	2	15	1
Vrouw	14	19	2
Vrouw	17	4	1
Vrouw	3	9	2
Vrouw	7	10	4
Vrouw	6	3	1
Vrouw	2	10	1
Vrouw	9	0	0
Vrouw	0	8	-1
Man	9	7	2
Vrouw	5	3	1
Vrouw	2	1	0
Man	1	2	0
Vrouw	2	3	0
Vrouw	3	1	0
Vrouw	1		

Man	5	5	0
Vrouw	22	20	-2
Man	15	16	1
Vrouw	9	9	0
Vrouw	5	5	0
Vrouw	6	8	2
Vrouw	4	3	-1
Man	7	7	0
Man	29	30	1
Man	1	0	-1
Man	9	10	1
Vrouw	0	0	0
Vrouw	22	22	0
Vrouw	2	1	-1
Man	3	2	-1
Vrouw	2	2	0
Vrouw	1	1	0
Vrouw	4	3	-1
Vrouw	2	1	-1
Man	6	7	1
Vrouw	5	7	2

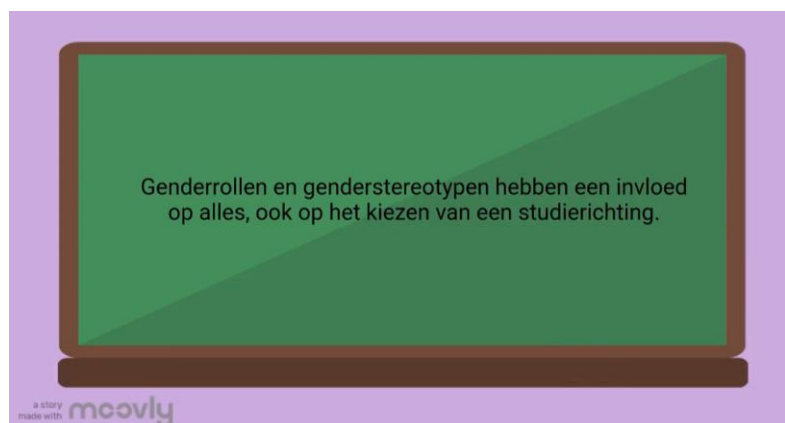
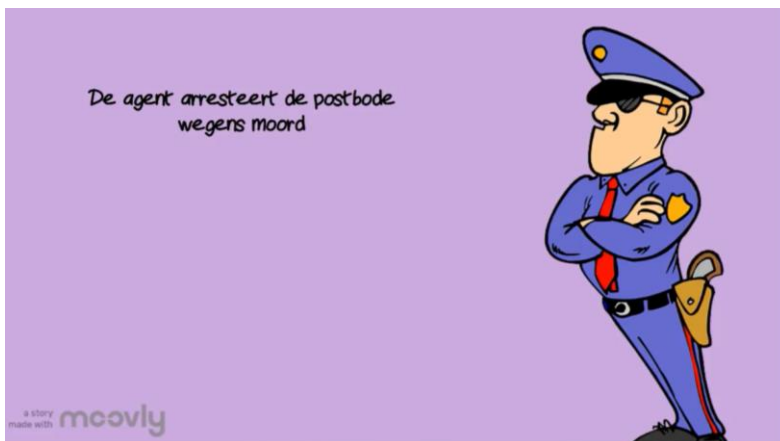
Man	4	4	0
Man	2	3	1
Vrouw	0	0	0
Vrouw	3	1	-2
Vrouw	0	0	0
Man	5	5	0
Vrouw	0	0	0
Man	3	2	-1
Man	2	2	0
Vrouw	0	0	0
Man	4	4	0
Man	6	4	-2
Man	1	1	0
Man	3	4	1
Man	20	27	7

Beroepsproduct

Dit sensibiliseringsfilmpje is een zelfgemaakt filmpje, ontworpen met het online animatieprogramma moovly.com.

Het is een van twee filmpjes die gemaakt zijn. Na de meningen te hebben gevraagd van zowel peers als die van mensen uit de beoogde doelgroep werd voor deze versie van het filmpje gekozen en werd deze ook gebruikt tijdens het onderzoek.

Hieronder enkele beelden uit het filmpje en de link ernaartoe: <https://youtu.be/Aik5YrWTI14>

Luik in te vullen door de student:

Ik, ondergetekende, *Saelens Gaetanne*

Geef de Hogeschool West-Vlaanderen hierbij uitdrukkelijk en onvoorwaardelijk

de toelating om*:

de volledige tekst*

de samenvatting*

de bibliografische informatie* (titel, auteur, stagebedrijf, ...)

GEEN toelating om*:

Het eindwerk met als titel: *Over genderstereotypen en studiekeuzes – Een pilootonderzoek naar het effect van een sensibiliseringstool*,

evenals alle nuttige en praktische informatie omtrent dit eindwerk op te nemen in een daartoe speciaal opgezette databank (<http://dspace.howest.be>) en deze databank via het internet toegankelijk te maken voor alle mogelijke geïnteresseerden. Ik geef de hogeschool eveneens de toelating het hierboven aangekruiste te gebruiken voor afgeleide producten, zoals daar zijn: abstractenverzamelingen en catalogi.

Voor de opname van de samenvatting van mijn eindwerk in de databank en voor het gebruik van de afgeleide producten vraag ik geen vergoeding aan de Hogeschool West-Vlaanderen. Mijn toestemming geldt voor de hele beschermingsduur van mijn eindwerk.

Indien ik in de junizittijd niet geslaagd ben en het eindwerk moet herschrijven, vervalt deze toelating automatisch.

Ik verklaar dat mijn werk onuitgegeven is en garandeer aan de Hogeschool West-Vlaanderen het volle en onbezwaarde genot van de afgestane rechten, tegen welke verstoring, vordering of ontzetting ook, zowel voor de teksten als voor de documenten die ze illustreren. Ik zal de Hogeschool West-Vlaanderen vrijwaren tegen alle aanspraken van derden.

Datum + Plaats: Handtekening (student):

* Aanvinken waarvoor de toestemming geldt. Meerdere opties mogelijk.

